

- **Mitt tips** | 24 Vennebenken virker
- **Reportasje** | 22 Utdanning lønner seg for fattige land
- **Fotoreportasje** | 26 Sirkuskunst som fag
- **Gylne øyeblikk** | 33 De fineste ordene

UTDANNING

2

27. JANUAR 2017

utdanningsnytt.no

A close-up photograph of a child's eye looking through a circular hole in a green felt board. The child's hair is visible on the left side of the frame. The background is blurred, showing what appears to be a wooden floor and a light-colored wall.

Leik eller «skolehage»

Knut Hovland
Ansvarelig redaktør
kh@utdanningsnytt.no

Harald F. Wollebæk
Sjef for nett, desk og layout
hw@utdanningsnytt.no

Paal Svendsen
Nettredaktør
ps@utdanningsnytt.no

Ylva Törngren
Deskjournalist
yt@utdanningsnytt.no

Sonja Holterman
Journalist
sh@utdanningsnytt.no

Jørgen Jelstad
Journalist
jj@utdanningsnytt.no

Kirsten Ropeid
Journalist
kr@utdanningsnytt.no

Marianne Ruud
Journalist
mr@utdanningsnytt.no

Kari Oliv Vedvik
Journalist
kov@utdanningsnytt.no

Inger Stenvoll
Presentasjonsjournalist
is@utdanningsnytt.no

Tore Magne Gundersen
Presentasjonsjournalist
tmg@utdanningsnytt.no

Ståle Johnsen
Bokansvarlig/korrekturleser
sj@utdanningsnytt.no

Synnøve Maaø
Markedsjef
sm@utdanningsnytt.no

Randi Skaugrud
Markedskonsulent
rs@utdanningsnytt.no

Hilde Aalborg
Markedskonsulent
ha@utdanningsnytt.no

Anita Ruud
Markedskonsulent
ar@utdanningsnytt.no

Henriette Myklebust Øye
Markedskonsulent
hmo@utdanningsnytt.no

Linda Sjødal
Markedskonsulent
ls@utdanningsnytt.no

Innhold

● Hovedsaken: MELLOM LEK OG LÆRING: VANSKELIG BALANSE

Mange ulike grupper har forskjellige oppfatninger av hva barnehagebarna bør bruke tida på. Å være barnehagelærer midt i motsetningene er ikke alltid lett.

10

● Gyldne øyeblikk 33

Det å lære elevene i en velkomstkasse norsk gir Marianne Gaasø stadig nytt språklig gull.

Innhold

Aktuelt	4	Innspill	36
Aktuelt navn	8	Debatt	42
Hovedsaken	10	Kronikk	48
Kort og godt	18	Stilling/kurs	52
Ut i verden	19	Lov og rett	55
Mitt tips	20	Fra forbundet	56
Reportasje	22		
Glimt	24		
Fotoreportasje	26		
Friminutt	32		
Gyldne øyeblikk	33		
På tavla	34		

● Mitt tips

I samarbeid med fengselsinnsatte skapte ansatte og elever ved Trømborg skole en vennebenk som hittil har fungert over all forventning. Hedda Glørud Johansen i 6. klasse bidro med asfalt-tegning, her med rektor Laila Kjelsnes Studsrud.

Utdanning på nettet

I Utdannings nettutgave finner du blant annet løpende nyhetsdekning og debatt, utgaver av bladet i pdf-format og som eblad, samt informasjon om utgivelser: utdanningsnytt.no

Fotoreportasje

Frøy Ramsfjell (12) med beina til Ingrid Lindefjell Berg (14) gjør akrobatikk ved kulturskolen i Trondheim. Faget sirkus har fått sin første fagplan.

Kronikk

Hvilke utfordringer og muligheter lærere fremhever etter et første møte med «lesson study», er tema for kronikken av Janne Fauskanger, førsteamanuensis ved Universitetet i Stavanger.

UTDANNING

Utgitt av Utdanningsforbundet
Oahppolihttu

Besøksadresse

Utdanningsforbundet,
Hausmanns gate 17, Oslo
Telefon: 24 14 20 00

Postadresse

Postboks 9191 Grønland, 0134 Oslo

e-postadresse

redaksjonen@utdanningsnytt.no

Godkjent opplagstall

Per 1. halvår 2016: 163.911
issn: 1502-9778

Design

Itera Gazette

Dette produktet er trykket etter svært strenge miljøkrav. Det er svanemerket og 100 % resirkulerbart.

Trykk:

Sörmlands Printing Solution
www.sormlandsprinting.se

Abonnementsservice

Medlemmer av Utdanningsforbundet melder adresseforandringer til medlemsregisteret. E-postadresse: medlem@utdanningsforbundet.no

Medlem av

Fagpressen

Utdanning redigeres etter Redaktørplakaten og Vær Varsom-plakatens regler for god presseskikk. Den som likevel føler seg urettmessig rammet, oppfordres til å ta kontakt med redaksjonen. Pressens Faglige Utvalg, PFU, behandler klager mot pressen. PFUs adresse er Rådhusgt. 17, Pb 46 Sentrum, 0101 Oslo Telefon 22 40 50 40.

Forsidebildet

Barnehagebarn bør gjerne lære noe gjennom leken sin, mener mange. Barnehageansatte nyanserer helst den oppfatningen. Bildet er fra Solvang barnehage i Sandefjord i Vestfold.
Foto: Erik M. Sundt

Leder Steffen Handal
1. nestleder Terje Skyvulstad
2. nestleder Hege Valås
Sekretariatssjef Lars Erik Wærstad

Leder

Knut Hovland | Ansvarlig redaktør

Lærertettheten som forsvant

Kristelig Folkeparti har de siste årene fått gjennomslag for en satsing på flere lærere for elevene fra 1. til 4. trinn. Til tross for at regjeringspartiene Høyre og Fremskrittspartiet gjentatte ganger har sagt at de ikke har noen tro på økt lærertetthet, har de blitt med på dette forslaget fra sitt ene støtteparti i Stortinget. Fra 2014 og fram til i dag er det bevilget nesten 900 millioner kroner til den økte satsingen, og det er fortsatt mye penger. Men nå viser det seg at den forventede økningen i antall lærere ikke er blitt noe av. Det er bare blitt i underkant av 200 flere lærerårsverk til småskoletrinnene, viser de ferske tallene fra Grunnskolens Informasjonssystem, GSI.

Av tallene fra GSI går det også fram at det totalt sett er blitt en nedgang på 180 årsverk til ordinær undervisning i perioden fra 2014 til 2016 på 1. til 10. trinn. Dersom pengene som er bevilget over statsbudsjettet hadde gått til det de skulle, ville vi ha sett en økning på rundt 1000 lærerårsverk. Leder i Utdanningsforbundet, Steffen Handal, sier til VG at det er frustrerende at ingen tar ansvaret for at pengene faktisk kommer frem. – Det kan virke som om en del politikere er mer opptatt av å forsvare den kommunale handlefriheten enn å sikre opplæringen til barn og unge, sier Handal. Han legger til at både kunnskapsministeren og finansministeren snart må forklare hvordan de vil sikre at budsjettkronene brukes på lærere og ikke andre lovpålagte oppgaver for kommunene.

I stedet for kunnskapsministeren, er det statssekretær Magnus Thue som svarer på vegne av departementet og regjeringen. Han går god for tallene som blir presentert om en nedgang i antall lærerårsverk til ordinær undervisning, men får det likevel til å se positivt ut. – Stortinget har bevilget penger til betydelig flere lærere på 1. til 4. trinn i de to årene det her er snakk om. Dette har ført til flere lærere og mindre klasser for de yngste elevene, på tross av at det har blitt 8000 flere elever på disse trinnene, sier Thue. Det som skulle ha blitt en økning på 1000 lærerårsverk er, som vi har nevnt, blitt til en økning på bare 200 årsverk. Totalt er det en nedgang i hele grunnskolen på nesten 200 årsverk. Hvordan det kan snus til en framgang, er en stor gåte for de aller fleste av oss.

Den frustrasjonen som Utdanningsforbundet signaliserer, gir også Elevorganisasjonen uttrykk for. Leder Sylvia Lind sier det slik i kommentarspalten Rett på sak i Utdanning: – Når både Utdanningsforbundets og Elevorganisasjonens medlemmer slår ettertrykkelig fast at høy lærertetthet er alfa og omega for elevenes læringsmiljø, må noen snart ta hintet.

Et kraftfullt understatement, for å si det på godt norsk.

Knut Hovland

● Høyere utdanning

Isaksen vil ha ny nettportal om utdanningskvalitet

Alle data om utdanningskvalitet skal samles i en portal. Det blir foreslått i den kommende stortingsmeldingen om høyere utdanning, røper kunnskapsministeren.

TEKST OG FOTO Marianne Ruud | mr@utdanningsnytt.no

– Åpen og tilgjengelig kunnskap bidrar til tillit, sa kunnskapsminister Torbjørn Røe Isaksen (H) på kontaktkonferansen mellom Kunnskapsdepartementet og institusjonene i høyere utdanning i Oslo 17. januar.

Andre forslag er økte kompetansekrav for undervisere, innføring av praksisprofessorer, samt mer fagfellevurdering av undervisere og forskere.

Mener lærerutdanningene kan forbedres

Utdanningsforbundet har kommet med innspill til den kommende stortingsmeldingen.

– Utdanningsforbundet mener frafallet fra lærerutdanningene er for høyt. Én av tre studenter på grunnskolelærerutdanningene slutter i løpet av to år. Hva bør gjøres?

– Lærerstudiet er fortsatt preget av lav studieinnsats, og forventningene til studentene er for lave, sier Isaksen.

Overbooking av studenter

– Mange studenter klager på overfylte lesesaler og overbooking. I studieåret 2014/15 var overbookingen på 32.000 studenter på lærerutdanningene. Hva mener du om det?

– Alle vet at dette ikke dreier seg om 32.000 potensielle nye lærere. Overbookingen handler om det antallet studenter man vet ikke møter og i tillegg dem man regner med har valgt feil, sier Isaksen.

– Studentene klager på mangelfull undervisning, veiledning og medvirkning. Har de rett?

– Det er mulig, men de siste årene har det

En egen nettportal vil gjøre kunnskap om hva som gjør undervisningen bedre, lettere tilgjengelig, mener kunnskapsminister Torbjørn Røe Isaksen.

skjedd mye med kvaliteten på lærerutdanningene. Inntakskravene er skjerpet, og karaktersnittet har gått opp. I stortingsmeldingen som kommer, foreslår vi dessuten å legge om finansieringsordningen, slik at institusjonene ikke bare belønnes for produksjon av studiepoeng men for hvor mange studenter som fullfører en mastergrad, sier Isaksen.

Aktiviserende læringsformer

– Lærerstudentene ønsker seg mer aktiviserende læringsformer. Hva tenker du om det?

– Det forstår jeg. Aktiv deltakelse har betydning for læringsutbyttet til studentene.

– Mer kunnskap om bruk av IKT blir etterlyst ved lærerutdanningene. Særlig ønsker lærerstudentene å vite mer om hvordan de kan ta i bruk IKT i sin egen undervisning. Forstår du det?

– Det har jeg også stor forståelse for. Kunnskaper om bruk av IKT varierer nok en del mellom institusjonene, men her er det sikkert rom for forbedringer, sier Isaksen.

● Profesjonsutdanning

Økning i bruken av ukvalifiserte lærere

● Siden 2014 har undervisning i grunnskolen gjennomført av ukvalifisert lærere – personer uten fullført lærerutdanning eller pedagogisk utdanning – økt med 38 prosent, skriver Klassekampen. Tall fra Grunnskolens Informasjonssystem viser at bruken av ukvalifiserte lærere økte med 13 prosent eller 200.000 timer i 2016. Det tilsvarer 300 årsverk. Ifølge avisen sto ukvalifiserte lærere for 3,2 prosent av all undervisning i grunnskolen ved regjeringsskiftet. Andelen har steget til 4,4 prosent, til tross for en lovendring i 2014 som gjør at lærere uten formell pedagogisk kompetanse ikke lenger kan gis fast ansettelse. (øNTB)

● Læring

Gratis kjernetid i barnehagen gir fordel på skulen

● Innvandrabarn i bydelar med gratis kjernetid i barnehage har mindre risiko enn andre innvandrabarn for å lese og rekne urovekkjande dårleg i tredje klasse. I rapporten «Gratis kjernetid i barnehage i Oslo» konkluderer Nina Drange i Statistisk sentralbyrå med at gratis kjernetid gjer det fire prosent meir sannsynleg at barna ikkje vil hamne under grensa for kva som er urovekkjande dårleg lesing eller rekning.

Gratis kjernetid i barnehagen aukar sjansane for å klare seg på skulen.

ILL. FOTO JOANA FRANCA, FREE IMAGES

● Elevresultater

Forskjell på over ett års skole

Det er store forskjeller når det gjelder hvor mye den enkelte skole bidrar til det elevene lærer. På det meste utgjør forskjellene over ett skoleår med læring, viser en ny rapport.

På oppdrag for Kunnskapsdepartementet har forskere fra Statistisk sentralbyrå (SSB) undersøkt hvor mye den enkelte skole bidrar til det elevene lærer, når man tar hensyn til elevenes familiebakgrunn.

– Hvilken kommune du bor i og hvilken skole du går på, har mye å si for hvor mye du lærer på skolen. Slik bør det ikke være, sier kunnskapsminister Torbjørn Røe Isaksen (H) i en pressemelding.

Det som måles i rapporten, er skolens resultater på nasjonale prøver i lesing, regning og engelsk på 5. og 8. trinn, og karakterer på eksamen for 10. trinn, kontrollert for elevenes familiebakgrunn. Resultatene presenteres på en skala fra én til seks. Landsgjennomsnittet er på 3,4 poeng.

– Selv om en skole har lavt karaktersnitt, trenger ikke det bety at skolen bidrar lite til hvor mye elevene lærer. Rapporten bidrar til å nyansere forskjellene i Skole-Norge, og den tar hensyn til elevenes bakgrunn, sier Røe Isaksen.

Forskjellene har økt

Over halvparten av skolene og kommunene ligger på landsgjennomsnittet. Rundt 20 prosent av skolene ligger over snittet, 20-25 prosent under. Forskjellen mellom de beste og svakeste skolene

Over halvparten av skolene og kommunene i undersøkelsen ligger på landsgjennomsnittet.

ILL. FOTO INGER STENVOLL

har økt noe fra 2010 til 2015, når det gjelder hvor mye de bidrar til læring for de yngste elevene.

Skolene som bidrar mest til elevenes læring fra 5. til 7. klasse og på ungdomsskolen, gir elevene over ett skoleår mer læring enn de svakeste. For de yngste elevene utgjør forskjellen på det meste to skoleår. Fordi forskerne ikke har tidligere skolerresultater å sammenligne med på 1.-4. trinn, bør imidlertid disse resultatene tolkes noe mer forsiktig enn resultatene på 5.-7. trinn og ungdomstrinnet.

– Skoleledere og lokalpolitikere bør bruke disse resultatene til for eksempel mer målrettet innsats mot skoler og kommuner med svake resultater, sier Røe Isaksen.

– Flere lærere og tidlig innsats må til

– Det overrasker meg at regjeringen ikke gjør mer for å få flere elever til å lykkes, sier Christian Tynning Bjørnø, representant i utdanningskomiteen for Arbeiderpartiet.

– Den store forskjellen på de laveste trinnene viser at det trengs en mer offensiv satsing på flere lærere og tidlig innsats enn det regjeringen har lagt opp til, uttaler han i en pressemelding.

– Ap har foreslått en lese-, skrive- og regnearbeidsgaranti. Den har regjeringen nedstemt. Vi vil også gjennomføre et særskilt kompetanseløft for ufaglærte som har arbeidet i skolen, rekruttere flere fagpersoner, og vi satte av over én milliard kroner i vårt alternative statsbudsjett til tidlig innsats og flere lærere i skolen. Det hadde vært viktige tiltak for å løfte elevene og utjevne forskjeller tidlig.

Kritisk til ny skolerangering

– Funnene forteller oss ikke hva som er årsakene. Forskerne sier selv at det er betydelige usikkerhetsfaktorer knyttet til resultatene, sier Utdanningsforbundets leder Steffen Handal til Utdanning.

Han er særlig kritisk til hva foreldre, politikere og skolebyråkrater tolker inn i rangeringslistene.

– Det viktige er at resultatene fra SSBs undersøkelse ikke brukes som styringsindikatorer for å iverksette generelle tiltak, sier Handal.

MEST LEST:

- Olin: Den frie leken er barnets næringskilde
- Erna vil premiere dyktige undervisere
- - Det må være lov å være sint i barnehagen
- Har funnet skolene som lærer elevene mest
- - Politiet fant bilder av sønnen min hos en pedofil
- - Vanskelig å redusere sykefraværet for barnehagebarn

Gikk du glipp av denne?

Politiet fant bilder av sønnen hos en pedofil

Ranveig lever i marerittet. En mann hun stolte på, en lærer, nabo og venn, misbrukte sønnen hennes flere ganger i uka. I flere år.

utdanningsnytt.no/1701mareritt

● **Høyere utdanning**

Misnøye med studentenes innsats

Altfor mange studenter møter til forelesning uten å ha forberedt seg, rapporterer flere undervisere i en ny rapport fra NOKUT.

TEKST Kari Oliv Vedvik | kov@utdanningsnytt.no

Underviserne er godt fornøyd med sin egen kompetanse og studieprogrammene de underviser ved. De er derimot ikke så fornøyd med studentenes bidrag til kvalitet i undervisningen.

Noe av det lærerne er aller minst for-

nøyd med, er studentenes forberedelser til undervisningen. Skalaen går fra 1 til 5, og på bachelornivået svarer 48 prosent med de to laveste verdiene på dette spørsmålet.

Foreleserne rapporterer om ujevn eller svak innsats fra studentenes side, studentgrupper som faglig sett er ujevne, og der mange har lave forutsetninger når de starter på studiet.

Vurderingene viser seg å være ganske like fra den ene utdanningstypen til den andre når det gjelder hva som får høy og hva som får lav score. Men underviserne ved arkitektutdanningen skiller seg klart ut som den utdanningstypen med høyest grad av tilfredshet med de fleste

kvalitetsaspekter. De som underviser i grunnskolelærerutdanning og sosiologi, er gjennomgående minst tilfreds, men kun med små marginer.

Tidsbruk

Når det gjelder tidsbruk, viser undersøkelsen at underviserne i gjennomsnitt bruker litt over halvparten av arbeidstiden på undervisning og under en tredjedel på forskning. Administrativt arbeid tar omtrent en femtedel av tiden.

Fordelingen varierer en del mellom utdanningene, og forskningstiden øker på masternivået. Uansett er det ingen av utdanningstypene der lærerne bruker mer tid på forskning enn på undervisning.

● **Underviserundersøkelsen**

Undersøkelsen er gjort av NOKUT (Nasjonalt organ for kvalitet i utdanningen).

Formålet er å gi et bilde av de vitenskapelig ansattes vurderinger av kvaliteten i norsk høyere utdanning.

2561 undervisere svarte i undersøkelsen, en svarprosent på 39,6.

Åtte ulike utdanninger er omfattet: grunnskolelærer, ingeniør, sivilingeniør, arkitekt, historisk-filosofiske fag, statsvitenskap, sosiologi og samfunnsøkonomi.

Kilde: NOKUT

ILL.FOTO GRISZKA NIEWIADOMSKI/FREEIMAGES.COM

– Studenter må møte forberedt

Leder av Pedagogstudentene i Utdanningsforbundet, Silje Marie Bentzen, mener det må være en selvfølge at studentene møter forberedt.

– Det må en kunne kreve. Det er synd å høre at foreleserne sier at de opplever at en del studenter ikke forbereder seg før forelesningene, sier Bentzen til Utdanning.

– Jeg vil også påpeke at det er viktig at stu-

dentene får variert undervisning som de finner pedagogisk god og relevant. Undersøkelsen viser at flere av de som svarer, innrømmer at de ikke bruker de beste undervisningsmetodene. Vi skal selv bli lærere, og da er det viktig at foreleserne har god tid til å forberede seg og lage gode opplegg, siden de er våre rollemodeller. De aller fleste forelesere gjør en flott innsats.

– **Man må** kunne forvente at studenter møter forberedt til forelesninger. Samtidig må underviserne bruke de beste metodene, mener Silje Marie Bentzen, leder av Pedagogstudentene i Utdanningsforbundet.

ARKIVFOTO MARIANNE RUUD

Familien tapte saken i tingretten, men i lagmannsretten ble kommunen dømt for ikke å ha stanset mobbingen.

● Skolemiljø

Kommune dømt i mobbesak

Gutten ble mobbet fra 1. til 4. trinn. Verran kommune er dømt til å betale ham erstatning.

TEKST OG FOTO Sonja Holterman | sh@utdanningsnytt.no

– Sønnen min er glad for endelig å bli trodd, sier Elin Anita S. Rodal til Utdanning.

I dag er sønnen 16 år og går siste året på ungdomsskolen der familien bor i Sverige, men har store hull i skolegangen. Han får ikke karakterer i alle fag.

De første skoleårene på en liten skole i Verran i Nord-Trøndelag preger ham fortsatt. Foreldrene meldte fra til skolen, men det ble ikke satt i verk tiltak før gutten gikk i fjerde klasse.

Familien tapte saken mot kommunen i tingretten, men Frostating lagmannsrett kom fram til at kommunen er erstatningsansvarlig for tap som gutten ble påført fordi skolen ikke beskyttet ham mot mobbing.

Dommen slår fast at skolen beskyttet de andre elevene, men så på gutten som et barn med atferdsvansker.

– I fjerde klasse var han lei av å bli plaget og begynte å ta igjen, sier Rodal.

Sønnen fikk så bare få timer i uka med undervis-

ning. Han måtte møte opp etter at de andre var gått inn til time, fikk ikke være ute i friminuttene og måtte vente med å gå hjem til de andre hadde gått.

I lagmannsretten stilte to vitner som ikke uttalte seg i tingretten: En tidligere medelev av gutten og en tilfeldig forbigående sjåfør fortalte historier som støttet moren og guttens versjon. Den tidligere eleven fortalte at han var vitne til at gutten ble herset med av eldre medelever: – Han ble oppfattet som en person det var lov å plage, uten at det fikk konsekvenser, sa vitnet i retten ifølge Trønder-Avisa.

Sjåføren sa i retten at han var vitne til mobbingen to ganger da han kjørte forbi skolen.

Tidligere rektor ved skolen i Verran vitnet også. Han husket ikke at gutten ble mobbet. Ansatte på skolen mente at gutten var aggressiv, og at de andre elevene måtte beskyttes mot ham. Lagmannsretten mener likevel at ledelse og lærere ved skolen har utvist erstatningsbetingende uaktsomhet.

Familien fikk ikke medhold av lagmannsretten i at gutten har fått mangelfull skolegang. Verran kommune må betale familien 225.000 kroner i saksovkostninger og vil få et erstatningskrav fra familien i slutten av januar. Det er ikke klart om kommunen anker dommen.

● Rettssak

Lærer frikjent for vold mot elever

En kvinnelig lærer i Finnmark var tiltalt for vold mot flere elever. Øst-Finnmark tingrett mener beskyldningene om vold ikke kan bevises.

Seks elever anmeldte læreren for blant annet å ha slått, knipset eller sparket dem. Nå har retten frifunnet læreren, skriver avisa iFinnmark. Fire gutter og to jenter på en barneskole i Finnmark mener at læreren har truet og straffet dem fysisk.

Læreren har hele tiden nektet straffskyld, og hun mener at historiene elevene forteller, er oppdiktet.

● Danmark

Skoleledelsen måtte gå etter massiv kritikk

Rektor og assisterende rektor ved Hornum skole i Nord-Jylland er flyttet til en annen skole etter voldsom kritikk, blant annet på Facebook. Kritikken oppstod etter oppsigelser, særlig av én lærer som de øvrige ansatte på skolen og innbyggerne i byen mente ikke burde vært sagt opp, skriver folkeskolen.dk.

Facebook-ytringene ble så overveldende at kommunen mente at tilliten mellom skolen og foreldrene ikke kunne gjenopprettes, sier leder for barne- og skoleutvalget i Vesthimmerlands kommune, Henrik Dalgaard, til Nordjyske Stiftstidende.

Lokallagsleder Søren Eriksen i Danmarks Lærerforening er enig i kommunens beslutning. Han legger til at oppsigelsen av læreren, en svært erfaren og godt likt lærer, var saklig. Den tidligere rektoren sier at de valgte ut tre lærere som skulle sies opp ut fra hvilke fag som passet med skolens behov.

Aktuelt navn

Ulv, ulv

Skal ulven skytes eller ikke, det har vært det store spørsmålet for miljøministeren. Men han får litt tid til å drive med skog og klima også.

TEKST Sonja Holterman | sh@utdanningsnytt.no

FOTO Bjørn Stuedal

● Vidar Helgesen (48)

Hvem

Klima- og miljøminister (Høyre). Utdannet jurist ved Universitetet i Oslo. Tidligere statssekretær og diplomat.

Aktuell

Lanserte nylig et nytt fond for bærekraftig skog- og jordbruk. I tillegg til ulvedebatten.

Hvordan har du det på jobb for tida?

Hyggelig og interessant som alltid. Men uforholdsmessig mye ulv.

Hva krever mest tid akkurat nå: ulv eller diesel?

Ulv, ulv. Men det er mye klimapolitikk også, selv om det ikke er så synlig for tiden.

Hvorfor er det viktig at lufta i byene blir reinere?

Det er viktig fordi mange blir syke og mange dør for tidlig på grunn av forurensing.

Tror du barna våre vil være mer villige til å ofre bekvemmelighet til fordel for miljøet i fremtida, enn det vi voksne i dag er?

Absolutt! Barn har jo en stor oppdragende virkning på foreldrene sine. Saken er at det blir mye mer ubekvemt i fremtiden hvis vi ikke tar hensyn til klima og miljø i dag.

Hvilken kjent person ville du hatt som lærer?

Leonardo da Vinci.

Hva liker du best med deg selv?

Ved siden av mitt lettstelte hår, mener du? Det må være at jeg er nysgjerrig på ny kunnskap.

Du får holde en undervisningstime for det norske folk. Hva handler den om?

Den skal handle om hvor avhengige vi er av verden omkring oss, og hvorfor det dumme vi derfor

kan gjøre, er å vende oss innover som nasjon. Global utvikling og sikkerhet er vår utvikling og sikkerhet.

Hva er din favorittbok?

Det er et umulig spørsmål. Men siden dette er bladet Utdanning: «The Professor and the Madman: the Making of the Oxford English Dictionary» av Simon Winchester. Den fantastiske historien om at en av de viktigste bidragsyterne til ordboka var en som satt innesperret på asyl.

Hvem er din favorittpolitiker?

Nelson Mandela, fordi han sto klippefast på sine prinsipper både når de utfordret hans motstandere og når de utfordret hans egne. Han trodde på forsoning og valgte derfor forsoning der mange av tilhengerne hans krevde konfrontasjon. Derfor ble Sør-Afrika det Rwanda som aldri skjedde.

Hva er ditt bidrag i kampen for å redde verden?

Den politiske innsatsen er den som har størst konsekvenser. Nå er jeg i Davos, blant annet for å lansere et nytt fond for å mobilisere langt større private investeringer i bærekraftig skog- og jordbruk globalt. Skog står for en tredel av klimaløsningen globalt, så det er virkelig meningsfullt å kunne utvikle og fremme nye initiativer. Norges regnskogsatsing er det klart viktigste vi gjør for verdens klima. På det personlige plan kjører jeg elbil, kaster lite mat og har sparepenger i grønne fond. Men jeg er flymisbruker.

«Det blir mye mer ubekvemt i fremtiden hvis vi ikke tar hensyn til klima og miljø i dag.»

“ Med en master vil jeg ha bedre grunnlag for å drive forsknings- og utviklingsarbeid på egen arbeidsplass. Men det viktigste er å bli en god lærer.

Ruben Amble Hirsti
Tar master i skolerettet utdanningsvitenskap med fordypning i samfunnsfag.

Klar for å gjøre en større forskjell?

Velg blant flere enn 30 masterstudier. Med mer utdanning åpner det seg nye muligheter i arbeidslivet, enten du søker nye oppgaver eller dypere spesialisering. På HiOA møter du lærere og forelesere som brenner for faget sitt, og du kommer tett på forskningsmiljøene våre. Velger du master eller videreutdanning hos oss, kan du studere på hel- eller deltid. Ved fakultetet for lærerutdanning og internasjonale studier (LUI), har vi flere mastertilbud:

Barnehagepedagogikk • IKT-støttet læring • Multicultural and International Education / Flerkulturell og internasjonal utdanning
Skolerettet utdanningsvitenskap • Yrkespedagogikk

Du kan lese mer om våre masterprogrammer på hioa.no/videre

Søk masterstudier ved HiOA innen 1. mars

Forventningene er store om at barnehagebarna skal leike seg til læring. Men det er de barnehageansatte som må finne ut hvordan.

A close-up photograph of a child's face peering through a circular hole in a green cardboard box. The child has large, light-colored eyes and a small nose. The box is made of textured green cardboard and has a small rectangular slot above the hole. The background is blurred, showing other people and what appears to be a stage or event setting.

Å leike seg til

læring

– Svært ofte lærer verken barn eller voksne noe som helst, konstaterer styrer Rune Hoff Johannessen.

«Politikerne elsker store, abstrakte begreper. Men det er vår oppgave å gjøre dem konkrete.»

Rune Hoff Johannessen, styrer

TEKST Kirsten Ropeid | kr@utdanningsnytt.no

FOTO Erik M. Sundt

– **Hvis du måtte;** hva ville du valgt bort, sosial læring eller smalt skoleforberedende læring? Urealistisk spørsmål, naturligvis, men likevel?

Heidi Hoff Johannessen utfordrer kollega Åse Bjerkely Volden.

– Skoleforberedende, vedgår Åse uten særlig betenkningstid.

Stedet er møterommet i Solvang barnehage i Sandefjord i Vestfold. Deltakerne er de pedagogiske lederne Heidi, Åse og Supattra Noowong og styrer Rune Hoff Johannessen. Tema er lek og læring i barnehagene.

«I Norge ser vi eksempler på at barnehagen og småskolen i økende grad fokuserer på akademiske mål og formell læring på bekostning av lek, og at både dagsrytme og læreplan ofte ikke gjenspeiler at det er nødvendig å gi tid og rom for barnas frie lek,» skreiv Einar Sundsdal og Maria Øksnes i Nordisk tidsskrift for pedagogikk og kritikk i 2015.

Et økende krav om en lærende barnehage er møtt med både skepsis og protest, ikke minst fra barnehagefolk. Konflikten toppa seg i fjor. Da la Kunnskapsdepartementet fram stortingsmeldinga «Tid for lek og læring – Bedre innhold i barne-

hagen» og utløste med det et barnehageopprør. Det førte til at det kontroversielle kravet om en språknorm for hva barnet skal kunne når det går ut barnehagen, blei droppa.

Men uansett hvor uenige debattantene er, er alle samstemte i det faste refrenget i diskusjonen: Læring skal skje gjennom lek.

– Det er vel alle enige om?

– Svært ofte lærer verken barn eller voksne noe som helst, sier Rune.

– Det er så mange uavklarte begreper her, fortsetter han.

– Hva er læring? Er det øyeblikket når vi blir oss bevisst at vi gjør en erfaring som lærer oss noe? Er det i så fall det øyeblikket vi skal jakte på i barnehagen? Eller skal vi arbeide med lek? Men et barn som er innadvendt oppslukt av en aktivitet, hva gjør det? Lærer det, eller leiker det, spør han.

– Er det viktig å vite det?

– Ikke for meg personlig, men det er vanskelig for oss i barnehagene å møte så mange uklare forventninger. Det får oss til å tvile på oss sjøl og hva vi kan. Politikerne elsker store abstrakte begreper. Men det er vår oppgave å gjøre dem konkrete. Samtidig inneholder den nye rammeplanen over 200 krav om hva barnehagen skal. Det er krav både til lek og læring. Vi skal blant anna lære

● Dette er saka:

Mange ulike grupper har forskjellige oppfatninger av hva barnehagebarna bør bruke tida på. Hvordan er det å være barnehagelærer midt i motsetningene?

Pedagogisk leder Heidi Hoff Johannessen har ansvaret for at det skjer læring i hele barnehagens åpningstid, som er 10 timer. Her i samtale med Daniel Vestin Brun.

dem å leve bærekraftig. Det skal vi gjøre gjennom lek, og lek er ifølge definisjonen barnestyrte og barneinitiert. Da er det ikke opplagt hvordan vi skal sikre den læringa. sier Rune.

– Når vi er på tur, går vi over ei bru der vi ofte ser søppel i vannet. Da snakker vi om at søppel ikke er bra for fisken. Vi har også plukka søppel, noe som er en innsats for bærekraftig utvikling, sier Åse.

Hun er kommet til møtet vårt etter å ha lekt gjemsel.

– Gjemsel har vært viktig for mange av de eldste dette halvåret. Og nå kan flere snu seg mot veggen, telle til tjue, rope ut og starte å leite. Før måtte mange ha hjelp. Tallrekka er bare ei ordramse. Men de har lært seg å mestre oppmerksomheten og ansvaret den får som skal «stå», sier hun.

– Barn som begynner i barnehagen, har ingen forestillinger om hvilke muligheter til aktivitet som barnehagen tilbyr. Det må vi lære dem, sier Suppatra, som arbeider med de minste barna.

– *Er det nok frileik i barnehagene?*

Hodene til de tre pedagogiske lederne vinger i utakt, og ingen har et klart svar.

– Vi ser jo at barna setter stor pris på mange av aktivitetene vi tar initiativ til og tar det inn i egen lek etterpå, sier Suppatra.

– Når de eldste barna har hatt strukturerte aktiviteter i skolegruppa, leiker de på eget initiativ skolegruppe etterpå, supplerer Åse.

– Men danske Susanne Høilund har i undersøkelsen «Barnehagens organisering» vist at åtti prosent av tida i barnehagene brukes til anna enn frileik, sier Rune.

– Det går svært mye tid til mat, hvile, omsorg, organisering og alt mulig anna. Åpningstida i vår barnehage er ti timer. Det betyr at alle barn og ansatte er på plass bare en liten del av dagen. Samtidig er forutsetningen at læring i barnehagen skal skje i det sosiale fellesskapet, ved at vi spiller hverandre. Det er rammene for de mange påleggene om læring som vi skal gi barna gjennom lek, sier Rune.

– *I takt med at læringskravet er tilbudet om å kjøpe pedagogisk materiale økt. Hvor glade er dere i for eksempel i snakkepakker?*

– De er barnehagens posesuppe, konkluderer Heidi etter kjapp samsnakk med de andre.

En snakkepakke er ifølge reklamen fra en av produsentene ei samling gjenstander, spill og bøker som brukes for å synliggjøre og leke med >

innholdet i fortellinger, sanger, leker, rim og regler.

– Vi fant fram konkreter som barna kunne holde i hånda eller se på mens vi fortalte historier også før snakkepakken kom. De gjør det bare litt enklere, sier hun.

Deretter blir Utdanning invitert med på samlingsstund. Åse har fortalt barna hvorfor hun har vært borte, og hva vi har snakka om.

– Opp med hånda alle som liker å leike, roper derfor en gutt med det samme han ser fotografen og journalisten.

Hendene fyker i været.

Samlingsstund er ikke leik, ifølge definisjonen om leik som barnestyrt og barneinitiert. Men ungene virker engasjerte og tilfredse.

I samlingsstund lærer Utdanning blant anna siste nytt om Pulverheksa, hovedpersonen i den kjente barnebokserien. Dessuten en ny gåte: Hva gjør vi når vi går inn gjennom en port og ut gjennom to? Tar på buksa!

– Hva lærer han nå? spør jeg Rune etterpå, mens vi betrakter en liten toåring som baser med en stor ball.

– Jeg synes det er mye morsommere å spørre hva slags aktivitet han er i. Om han lærer eller ikke, er ikke viktig for noen av oss. Slik han holder på nå, trenger jeg ikke lære ham at han ikke må skade seg, sier Rune.

Litt bak beundrer to andre barn en vakker spilledåse. Her er det sterke opplevelser og håndfast læring på en gang: Spilledåser skal sees på og lyttes til, men ikke herjes med!

– *Hva liker du best i barnehagen*, spør jeg akrobatene som er ferdig med ballen og kommer for å hilse.

– Spise mat, svarer toåringen kontant.

Chris Andre Sanchez Gårdsø har lært en ny gåte i samlingsstund hos Åse Bjerkely Volden.

– Leiken må flytte seg

– Læring tar så stor plass i barnehagedagen at leiken må flytte på seg, sier Ragnhild Slettvoll Strømme.

Hun er pedagogisk leder i Velledalen naturbarnehage i Sykkylven i Møre og Romsdal. Sist vår var hun ferdig utdanna barnehagelærer fra Høgskolen i Volda, og har også arbeida to år som barnehage-assistent. Bacheloroppgaven hennes het «Barnehagen, den nye skulen?»

– Jeg valgte temaet fordi jeg følte vi var på en uheldig vei dit. Samtidig lurte jeg på om jeg overdramatiserte. Men intervjuobjekta mine hadde

samme opplevelse som meg, sier hun.

Forventningene om læring kommer fra kommersielle aktører som selger læringsmateriell og læringspakker, fra statlige og lokale myndigheter og fra foreldra, ifølge Strømme.

– *Hva slags læring er det de forventer?*

– De tre intervjuobjektene mine tolka forventningene om læring som læring i fag. Sjøl ville de i sterkere grad knytte det til utvikling. De ville gå ved sida av barna og hjelpe fram og observere utvikling hos barnet, og de syntes det burde være læring god nok, sier Ragnhild Slettvoll Strømme.

– Det sterke kravet om å knytte læring til fag gjør at vi må ha opplegg hele tida. Det går ut over frileiken, sier hun.

– For å tilfredsstille kravene om pedagogisk

læring, skal barna vite hva de lærer, og vi må dokumentere hva de har lært. Husk at læring skal inngå i alle elementene av barnehagedagen. Og jeg er enig i at vi kan se læring i alt. Vi kan imidlertid ikke planlegge frileik slik at vi er sikre på at det gir konkrete og dokumenterbare læringsgevinster. Derfor blir det kjærkomment å ta i bruk ferdig innkjøpt materiale som er retta inn mot klare læringsmål.

– *Bruker ikke barna frileik til å bearbeide inntrykk og opplevelser?*

– Jo, og det er slik jeg ønsker at det skal fungere i barnehagen. Barna begynner tidnok i skolen.

– *Hvordan håndterer du balansen mellom leik og læring i hverdagen?*

– Jeg forteller og dokumenterer for foreldra hva

«Å vise fram aktiviteter er lett. Å dokumentere læringa i det, er ofte vanskeligere.»

Ragnhild Slettvoll Strømme, pedagogisk leder

vi har gjort. Å vise fram aktiviteter er lett. Å dokumentere læringa i det, er ofte vanskeligere.

– Er det nok å si for eksempel at i dag har vi utnyttet det flotte regnværet til å leike mye med vann?

– Jeg hadde nok lagt til noe om at vi har lært at steiner ikke flyter, eller noe slikt, sier Ragnhild Slettvoll Strømme.

Eierne påvirker barnehageinnholdet

Intensjonene om innholdet i barnehagene kan variere mye etter hvem som eier dem.

Slik konkluderer professor Kjetil Børhaug ved Institutt for administrasjon og organisasjonsvitenskap ved Universitetet i Bergen. Han har undersøkt eierens tilnærming til barnehagen som en plass for læring som en del av forskningsprosjektet «Ledelse for læring, utfordringer for barnehager i Norge.»

– Eierne er stort sett enige om at den brede norske barnehagetradisjonen er utgangspunktet. Hva de ønsker å vektlegge innenfor denne tradisjonen, og hvordan de vil ha arbeidet i barnehagene organisert, er imidlertid ulikt, sier Børhaug.

I hvilken grad barnehagetradisjonen lar seg forene med mer vekt på barns læring, er det også ulike oppfatninger om.

– *Hvordan grupperer de ulike eierne seg?*

– Det rare er at de ikke grupperer seg. Det er en tendens til at kommunale barnehager prioriterer det skoleforberedende, og da særlig språkarbeidet, høyest. Friluftsbarnhager er hakket mer populært blant private. Den sterkeste tendensen er likevel at det går i alle retninger. Det dannes ingen klare mønstre der den type barnehager prioriterer slik og den typen sånn, sier Børhaug og fortsetter:

– Eierne fordeler seg også på svært mange varianter av hvordan de vil at barnehagene skal organisere og strukturere arbeidet. Og igjen er det ikke mulig å se at like eiere stiller like krav.

– Vi ser eksempel på hierarkisk styring, der den enkelte barnehagestyrer får klare instruksjoner. Og vi ser eksempler på stor frihet for styrerne. Noen eiere styrer gjennom å i gi barnehagene klare rammer, men frihet til å fylle rammene, og andre styrer ved å bygge et nettverk blant styrerne i barnehagene de eier. Eierne kan styre dette nettverket, men styrerne kan også bli deltakere i et styrende nettverk, sier han.

Trass alle ulikhetene sier alle eierne at de støtter den nordiske barnehagemodellen med vekt på det hele mennesket.

– *Er eierne, med sine ulike prioriteringer, i ferd med å utvikle den allmenndannende barnehagen?*

Børhaug gir inntrykk av at det ikke finnes godt nok sammenligningsgrunnlag til å konkludere om dette:

– Før rammeplanen kom i 1995 kunne barnehagene formelt gjøre hva de ville. Men vi veit lite om hvordan de brukte denne friheten didaktisk og pedagogisk. Utdanninga til pedagogene var ganske lik, og det kan godt hende at barnehagene i realiteten dreiv ganske likt, sier Kjetil Børhaug.

Bak Børhaugs konklusjoner ligger spørreliste-svar fra 800 eiere. I tillegg har han studert grundigere 15 ulike eiere, inkludert 6 kommuner.

Professor Kjetil Børhaug ved Institutt for administrasjon og organisasjonsvitenskap ved Universitetet i Bergen.

FOTO KIRSTEN ROPEID

Barna setter ofte pris på voksenstyrte aktiviteter, konstaterer Supattra Noowong. Her blir hun sjøl aktivisert av Martine Ekeberg.

- Leik er barnestyrt

I 2013 uttrykte FNs barnekomité bekymring for at økte utdanningskrav truer barns tid til leik. Dette gjelder både i rike og fattige land.

Barns leik er all oppførsel, aktivitet eller prosess satt i gang, styrt og strukturert av barna sjøl. Den finner sted når og hvor mulighetene oppstår. Omsorgspersoner kan bidra til å skape miljøer for leik, men leik er ikke-obligatorisk, drevet av indre motivasjon og foretatt for sin egen skyld, snarere enn et middel til et mål. De viktigste kjennetegna ved leik er moro, usikkerhet, utfordring, fleksibilitet og ikke-produktivitet. Leik er essensielt for fysisk, sosial, kognitiv, emosjonell og åndelig utvikling, ifølge FN.

Les hele kommentaren her: <https://www.regjeringen.no/no/tema/familie-og-barn/innsiktsartikler/fns-barnekonvensjon/generelle-kommentarer-fra-fns-barnekomit/id573909/>

Forskere tviler på egne resultater

Enigheten om innholdet i barnehagen framstår som så sterk at forskerne lurar på om resultatene er til å stole på.

Barnehagestyrerne opplever lite uenighet i læringssynet mellom dem på den ene sida og barnehageeiere, politikere og foreldre på den andre.

Det kommer fram i forskningsprosjektet «Ledelse for læring». Prosjektet har engasjert forskere fra Dronning Mauds Minne Høgskolen, Universitetet i Bergen og Universitetet Nord.

– Ulikt læringssyn og uenighet om hvor «skolsk» barnehagene bør bli, har prega barnehagedebatten. Derfor forventa vi en noe større konflikt. Dette må vi bære mer i, sier professor Kjell-Åge Gotvassli ved Nord universitet.

– Det vi spør oss, er om styrerne har utvikla en slags unnvikelsesstrategi, en måte å komme rundt konfliktene på, sier Gotvassli.

Et anna funn i undersøkelsen er hvordan ferdige pedagogiske pakker blir brukt:

– Vi fant at 75 prosent av barnehagene brukte ferdige pedagogiske pakker av ulikt slag fra ulike leverandører. Det har vært ytra kritikk om at barnehagene i for stor grad er passive mottakere av slike pedagogiske opplegg, sier Gotvassli.

– Men det viser seg at bare 2,4 prosent av dem som bruker slike pakker, bruker dem uten endring, fortsetter han.

– De aller fleste låner ideen fra pakkene, men endrer opplegget. 29 prosent lager hele opplegget sjøl, og bevarer bare ideen, forteller han.

At styrerne oppfatter barnehagen som en læringsarena for barn, kommer tydelig fram i undersøkelsen. Leik og læring henger nøye sammen.

– Men pedagogene har liten tro på voksenstyrte og strukturerte læringssituasjoner. Det er læring gjennom leik som gjelder, sier Gotvassli.

– *Hva er det pedagogene vil lære barnehagebarna?*

– De er svært lojale til rammeplanen. Det er nok likevel viktig for den sterke lojaliteten at planen setter rammer, ikke snevre instruksjer, sier Kjell-Åge Gotvassli.

– *Å lære å leike, hører det med til det pedagogene meiner de skal lære barna?*

– Nei. Pedagogens ansvar er å ta vare på leiken som en aktivitet som har en egenverdi i seg sjøl. Ansatte kan bringe elementer inn i leiken. De er imidlertid redde for at for mye innblanding kan frarøve barna det initiativet som ligger i leiken, sier han.

Byggverket til Theodor Utstøl, Laurits Sandnes Bugge, William Kabada og Steven Nguyen blir dokumentert. Mye av aktivitetene i barnehagene dokumenteres på denne måten.

– Barnehagebarna fortjener mer læring

Høyere ambisjoner for læring i barnehagen gjør barnehagen mer spennende og øker statusen, ifølge PBL-leder Eirik Husby.

Lederen i PBL, Private barnehagers landsforbund, er sjøl utdanna barnehagelærer. Han er daglig leder i og eier Borg Barnehager AS, som består av flere barnehager med til sammen rundt 340 ansatte.

– Vi bør gi barna et breiere tilbud i barnehagen. For å forsterke læring bør de ansatte bli mer bevisst hvordan de introduserer lek og hvordan de samtaler med barna, sier han.

– Lek er det naturlige utgangspunktet for læring i barnehagen, fortsetter Eirik Husby,

– Men vi bør tenke mindre tradisjonelt om frileiken. Den kan brukes til mer enn å stimulere sosiale ferdigheter. Med voksen støtte kan den for eksempel være utgangspunkt for kommentarer og for å sette ord på situasjoner og begreper, og for tall, sier han.

– *FNs barnekomité sier at lek er barnestyrt og er et mål i seg sjøl, ikke et middel for noe anna. Krasjer det med ditt ønske om læring gjennom lek?*

– Nei. Det passer godt til rammeplanens punkt om barns rett til medvirkning. Systematisk stimulering for læring er fullt mulig innfor en slik definisjon. Men det er nettopp medvirkning barna har rett til, ikke medbestemmelse. Dette forveksles ofte.

– *For å ta et svært konkret eksempel: Hvor glad er du i snakkepakker?*

– Jeg tror barnehageansatte er svært sugne på å lære mer om metodikk og ønsker seg redskap for å systematisere arbeid og kunnskap. Snakkepakker kan være med på å møte de behovene.

Husby understreker at han er glad for at den nye

rammeplanen ikke skal inneholde individuelle kunnskapsmål, som var foreslått i stortingsmeldingene «Tid for lek og læring» fra mars i fjor.

– Men meldingene uttrykker en ambisjon om mer systematisk arbeid med læring, og jeg er takknemlig for det aller meste som står der. Jeg er sikker på at jeg har mange med meg i det. Debatten blei svært tilspissa, og det gjorde at mange ikke deltok. De som protesterte sterkest, representerte ikke flertallet, sier han.

– Sterkere krav om at barn skal sitte igjen med noe etter barnehageoppholdet, er spennende og positivt. Det er viktig for barna, og det er med på å høyne statusen for barnehagen og for dem som jobber der, sier Eirik Husby.

«Fornuftige mennesker tilpasser seg til verden. Ufornuftige mennesker prøver å tilpasse verden til dem. Følgelig er all fremgang avhengig av ufornuftige mennesker.»

George Bernard Shaw (1856–1950), irsk forfatter

● **TV-serien «Skam»**

Skole stenger dørene for danske fans

Tarjei Sandvik Moe, som spiller «Isak» i den svært populære NRK-serien «Skam», er elev ved Hartvig Nissens skole i Oslo. Nå ber ledelsen ved skolen tilhengerne av serien om å prøve å treffe skuespillerne andre steder enn inne i skolebygningen.

PRESSEFOTO NRK

Hartvig Nissens skole i Oslo blir nedrent av danske fans som vil oppleve omgivelsene fra ungdomsserien «Skam».

Nå har skolen tatt grep for å stenge turistene ute. Ved flere anledninger har fans på «Skam»-safari stilt seg utenfor klasserommene i håp om å møte skuespillerne fra serien, forteller rektor

Hanna Norum Eliassen til den danske radio-kanalen Radio24Syv.

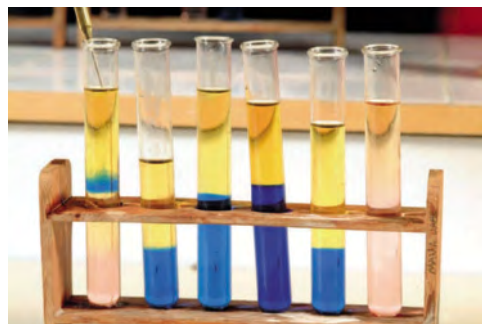
– Lærerne har fått beskjed om at hvis de ser uvedkommende i bygningen, skal de høflig be dem om å gå ut. Vi prøver å få en alminnelig hverdag til å fungere, og det er litt uheldig at våre elever kommer ut av klasserommet og blir møtt av danske turister, sier Eliassen. (NTB)

● **Yrkesfag**

Sju av ti fikk godkjent lærekontrakter

I alt 19.100 av 27.687 elever fikk innvilget søknad til lærlingplass i fjor, ifølge Utdanningsdirektoratet.

Det var en økning på 125 fra året før. I Oslo har 80 prosent fått innvilget kontrakt, mens Østfold har den minste andelen godkjente kontrakter, med 56 prosent. Blant fagområdene har kjemiprosessfaget den største andelen innvilgede kontrakter, med 88 prosent, mens bare snaut halvparten av søknadene i dataelektronikerfaget ble innvilget. 72 prosent av de godkjente kontraktene om læreplass var i privat sektor.

Lærlingene i kjemiprosessfaget hadde best sjanse for å få lærlingplass i fjor.

ILL.FOTO ANNE LISE FLAVIK

● **Dikt**

Tilsyn

Det kom et brev i går, slo ned som et lyn
varsel om tilsyn
Rektor tar seg til pannen
latterlige pålegg fra fylkesmannen
Det kom et brev i går, så rektor mista tro'n
kommunen har bestilt revisjon
Tilpassa opplæring er tema
best å fylle ut mange skjema
Det kom et brev i går, fra brannmester'n i by'n
gjør klar for årets branntilsyn
Så trist at det skulle ende slik
en pedagogisk leder med rekord i brannavvik

Tor Bitustøyl

ILL.FOTO ERIK M. SUNDT

● **Lærerpris**

Ber om nominasjoner

Innen 1. mars tar priskomiteen imot nominasjoner til Det Norske Videnskaps-Akademis Lærerpris. Prisen deles ut til en lærer som gjør en uvanlig god innsats i den norske skolen.

Forslag sendes leder av priskomiteen, Svein Sjøberg, på e-postadresse: svein.sjoberg@ils.uio.no

Forslaget skal være 2–3 sider langt og sendes som PDF-vedlegg.

Prisen er på 50.000 kroner, og den er til minne om lærer Daniel Føllesdal (1869–1923), kona Bertha (1871–1937) og deres seks barn, som også var lærere.

● Irland

Jenter mister interessen for realfag i 15-årsalderen

At læreren oppmuntrer til realfagsstudier, fremmer fagene som karrierevalg for jenter, viser en irsk studie.

ILL.FOTO TOM-EGIL JENSEN

Irske jenter begynner å interessere seg for vitenskap, teknologi, teknikk og matematikk når de er rundt 11 år gamle.

Fra 15-årsalderen avtar interessen, heter det i en ny studie bestilt av Microsoft, omtalt av Radio Telefís Éireann (RTE Ireland). 1000 irske jenter og unge kvinner i alderen 11-18 år som var opptatt av realfag, deltok. I studien fant man også ut at over halvparten av jentene ser for seg karrierer innen realfag, men en tredjedel av jentene forsto ikke hvorfor realfag er relevante. 60 prosent av jentene avviste at gutter har overlegen begavelse for disse

fagene. Dog mente 44 prosent at tenker de seg en som jobber med vitenskap, ingeniørkunst eller matematikk, ser de for seg en mann.

I studien fant man også seks faktorer som fremmet realfag som karrierevalg for jenter: 1) fravær av stereotypiske kjønnsoppfatninger i realfagsmiljøer 2) aksept for realfag i vennekretsen 3) praktisk erfaring i realfag 4) en far som oppmuntrer til realfagsstudier 5) en lærer som oppmuntrer til realfagsstudier 6) å føle seg trygg på at menn og kvinner behandles som likeverdige i realfagsstudier. Ifølge Microsoft viser funnene hvor viktig det er å gjøre jenter begeistret for realfag allerede i barneskolen.

● Verden

Én barnebrud hvert 7. sekund i år

Mer enn 12.000 jenter på 15 år eller yngre blir barnebruder hver eneste dag. Det vil si én hvert 7. sekund.

Jenter så unge som seks år tvinges gjennom ekteskap til seksuelt slaveri, mishandling, fødsler og dødsfall forårsaket av fødsler, advarer en veldedig stiftelse, ifølge den britiske avisen Daily Mail. Tallene er fra omfattende forskning utført av den britisk-baserte stiftelsen «Save the Children». Den antar at 15 millioner skole-

jenter på 15 år eller yngre vil gifte seg i år.

Krig og fattigdom er årsaken til at familiene gifter bort døtre de ikke kan brødfø. I Sør-Sudan er det mer sannsynlig at en jente dør i barsel enn at hun fullfører skolen. I et tilfelle i Afghanistan ble en seks år gammel jente solgt til ekteskap med en mann som var mer enn 40 år eldre, i bytte mot en geit.

I Sør-Sudan er det mer sannsynlig at en jente dør i barsel enn at hun fullfører skolen.

ILL.FOTO NINA BULL JØRGENSEN

● Europa

Foreldre kan ikke kreve kjønnsdelt svømmeundervisning

Elevers rett til fullverdig skolegang veier tyngre enn foreldres ønsker om at gutter og jenter skal ha svømmeundervisning hver for seg.

Det har den europeiske menneskerettighetsdomstolen EMK slått fast i en sak mellom Sveits og et foreldrepar av tyrkisk opphav, melder BBC. I 2010 ble de idømt en bot på 1400 sveitserfranc (tilsvarende 11.800 kroner) fordi de holdt sine to tenåringsdøtre borte fra svømmeundervisningen, som var felles for både gutter og jenter.

EMK erkjente at dette var i strid med foreldrenes religiøse overbevisning, men la avgjørende vekt på hensynet til jentenes skolegang. EMK la også vekt på at skolen hadde tilrettelagt for at jentene skulle få delta, blant annet ved å la dem bruke det heldekkende plagget burkini.

● Kina

Elever kan «låne» prøveresultater

Ved en skole i Nanjing i Kina kan elevene «låne» en poengsum for å unngå skammen ved å stryke på en eksamen. Systemet fungerer som en bank, der elevene kan «låne» fra resultater på framtidige prøver, skriver avisa South China Morning Post. Hensikten er å få elevene til å jobbe hardere med fagene. Elevene kan også betale ned «gjelden» ved å holde foredrag eller gjennomføre laboratorieeksperimenter. Men avisa skriver også at elever som ikke gjør opp for seg, risikerer å bli svartelista, slik vanlige banker gjør når lån misligholdes.

● Laila Kjelsnes Studsrud

Hvem
Rektor ved Trømborg skole

Aktuell
Samarbeidet med Østfold fengsel om å skaffe en vennskapsbenk i skolegården.

Samarbeid ble til vennskapsbenk

Den nye benken på Trømborg skole ble et symbol på kontakt som strekker seg langt utenfor skolegården.

TEKST Hanne Selboe Karagülle

FOTO Tom-Egil Jensen

Hedda Glørud Johansen i sjetten klasse laget tegningen som pryder asfalten under vennskapsbenken på Trømborg skole.

– Da jeg begynte som rektor i mai, hadde skolen nettopp hatt en elevundersøkelse. De fleste var fornøyde, men det kom fram at noen ofte følte seg litt alene, sier Laila Kjelsnes Studsrud, rektor ved Trømborg skole i Eidsberg i Østfold.

Løsningen kom fra elevrådet. De foreslo at skolen kunne få en vennebenk. Flere skoler har valgt å sette opp en slik benk i skolegården. Formålet er at de som ikke har noen å leke med i friminuttene, kan sette seg på benken, slik at de andre elevene kan se hvem som ikke har noen å leke med, og få dem med.

– Er det ikke fare for at de barna som er alene, vil synes det er flaut å sette seg på vennebenken?

– Jo, og det er derfor det er veldig viktig å snakke om den med elevene i forkant. Det kan jo både være positivt og negativt at det blir så synlig hvem som ikke har noen å leke med.

Hun legger til at hun ville vært mer skeptisk til å innføre en vennebenk på en større skole.

– Det er viktig med tett oppfølging av hver enkelt elev og gode gjennomgang av hvordan man skal bruke vennebenken. Vi har bare 150 elever på denne skolen og veldig god oversikt over hva som skjer. Det kan godt hende det hadde funnet på større skoler også, men det er veldig viktig å veilede elevene ordentlig, slik at den ikke blir brukt feil, sier Laila Kjelsnes Studsrud.

Fengselsverksted

Da det ble bestemt at skolen skulle få vennebenk,

Det er friminutt på Trømborg skole, og leken er i full sving. I dag trenger ingen å sitte på vennebenken.

ville ikke rektor Laila Kjelsnes Studsrud bestille en vanlig benk fra et byggefirma.

– Jeg ville gjøre litt mer ut av prosjektet, slik at formålet med vennebenken kom enda tydeligere fram. Jeg visste at avdeling Trøgstad i Østfold fengsel har et snekkerverksted, så jeg tok kontakt med dem. Mange innsatte har også følt på det å være alene, så jeg tror de satte pris på å kunne hjelpe til, sier hun.

Sammen planla de hvordan benken skulle se ut. Det var viktig for både skoleledelsen og de som laget benken at den skulle symbolisere vennskap og samhold, også når det kom til utformingen.

– Vi ble enige om at vennebenken skulle være rund, slik at det ble mer sosialt, sier verksbetjent Arne Ingar Strand ved Østfold fengsel.

Femte, sjette og sjuende klasse ble dessuten bedt om å tegne et motiv som skulle symbolisere vennskap. Dette skulle bli malt på asfalten under benken. Elevrådet valgte ut de fem beste tegningene, som ble sendt til fengselet, slik at de innsatte kunne stemme over hvilken de syntes var finest.

Stemte frem vinneren

Ikke lenge etter fikk Laila Kjelsnes Studsrud en e-post:

«God dag. Dette var en annerledes, interessant, engasjerende og morsom oppgave for de innsatte å stemme frem vinneren av konkurransen. Det ble flest stemmer til «Gjør mot andre det du vil andre skal gjøre med deg»-tegningen. MVH Verksbetjent

Lislerud og de innsatte i verksted sør.»

Motivet som vant, var tegnet av sjetteklassingen Hedda Glørud Johansen. Hun synes det er gøy å bli valgt ut som vinneren.

– Når jeg tegnet, tenkte jeg på at det skulle være enkelt å male på bakken, og at det skulle handle om vennskap, sier hun til Utdanning.

Rektor tror de innsatte ved avdeling Trøgstad også syntes det var morsomt å stemme fram vinnermotivet.

– Jeg tror de innsatte satte pris på at de indirekte fikk være med på å påvirke norsk skoledag. Da vi planla vennebenken, hadde jeg mange samtaler med de ansatte i fengselet om hvordan de var viktig for dem å bidra, og at de tenkte mye på elevene som ikke har noen å leke med, sier hun.

– Vi synes vennebenken er et veldig godt tilbud for barna, spesielt de som føler seg alene, sier Arne Ingar Strand.

– Vi ser jo at folk blir mobbet både på skolen og ellers i samfunnet, og synes dette er et godt tiltak for å forhindre dette, fortsetter han.

Stor oppmerksomhet

10. oktober i fjor arrangerte skolen en høytidelig avduking, hvor både ansatte ved fengselet og skolens elever og lærere var til stede.

– Det var veldig stas. Rema 1000 sponset oss med boller, og elevene syntes det var veldig spennende at NRK Østfold var der, og at de fikk komme på TV, sier Laila Kjelsnes Studsrud.

Da vennebenken sto flunkende ny i skolegården, syntes mange elever at det var spennende å sette seg ned der, ifølge rektoren.

– Det var mange som ikke hadde så stort behov for vennebenken, som synes det var morsomt å sette seg der for å se responsen. Derfor måtte vi gi dem nok en innføring i hvordan den skal bli brukt. Men det var jo noe positivt i det også, at de som er populære og tøffe, også tør å sette seg der, sier Kjelsnes Studsrud.

– Mest et symbol

Ifølge Kjelsnes Studsrud blir vennebenken nesten ikke brukt lenger til sitt opprinnelige formål. Med en gang noen av barna begynner å bevege seg mot benken, blir de tatt tak i av de andre barna. Elevrådet er enige. Den blir for det meste brukt som en vanlig benk nå, sier elevrådsmedlem Mons Slevigen.

Kjelsnes Studsrud sier det var det de håpet skulle skje:

– Barna må lære seg å se at noen kan være ensomme. I den virkelige verden er det ingen som kommer og forteller deg hvem du skal være med. Det er viktig at barna selv tar et bevisst valg. Da kan vennebenken være et hjelpemiddel, noe som har vært målet vårt hele veien. Slik blir vennebenken egentlig bare en påminnelse på at man må være oppmerksom på dem som er ensomme.

Utdanning

gir ti ganger tilbake for fattige land

Fattige land som investerer i utdanning, vil få økte inntekter. Men hvordan skal utdanningen finansieres? Tidligere statsminister i Storbritannia, Gordon Brown, mener både skatte- og skolereformer og økt privat finansiering må til.

TEKST Lisbet Jære

– **Det er en skandale** at 400 millioner barn går ut av skolen uten grunnleggende kunnskaper. Om denne tendensen fortsetter, vil 70 prosent av barn i lavinntektsland ikke tilegne seg kompetanse på grunnskolenivå i 2030, sier den tidligere britiske statsministeren, nå FNs spesialutsending for global utdanning, Gordon Brown.

Han presenterte den nye rapporten «Læringsgenerasjonen – Investering i utdanning for en verden i endring» på et seminar på Lærernes hus i Oslo 25. november. Rapporten inneholder forslag til hvordan alle barn skal sikres utdanning.

– Selv om skoler skal være sikre steder, ifølge Menneskerettighetskonvensjonen, bruker partene i kriger og konflikter skolene strategisk. Angrepene på lærere og elever øker, fortsatte Brown, som tegnet et negativt bilde av den globale utdannings-situasjonen.

Utdanning lønner seg for fattige land

Om lag en tredel av reduksjonen i dødelighet blant voksne etter 1970 kan tilskrives at flere jenter og unge kvinner har fått utdanning. Hver eneste dollar som investeres i et ekstra skoleår, spesielt for jenter, gir 10 dollar i økte inntekter og helsefordeler i lavinntektsland, ifølge rapporten fra den FN-opnevnte utdanningskommisjonen The International Commission on Financing Global Education Opportunity.

Utdanningskommisjonen mener det er mulig å gi alle barn og unge et godt skoletilbud innen én generasjon og lanserer begrepet «læringsgenerasjon». De foreslår at utviklingsland og det internasjonale samfunnet skal inngå en finansieringsavtale gjennom endringer på fire områder: ytelse, innovasjon, inkludering og finansiering.

Foreslår nytt finansieringssystem

Kommisjonen mener de fattige landene må for-

Gordon Brown tegnet et negativt bilde av den globale utdannings-situasjonen.
FOTO MARIANNE RUUD

plikte seg til reformer og økt skattlegging og motvirke korrupsjon og sløsing. Når landene har forpliktet seg til å investere og reformere utdanningssystemet, foreslår kommisjonen at det internasjonale samfunn kan hjelpe til med finansieringen, blant annet gjennom finansieringsbanker.

Leder i Utdanningsforbundet, Steffen Handal, sa i sitt innlegg under seminaret at problemet med en slik finansieringsbank er at den vil involvere aktører med ulike interesser, og at statene kan miste kontrollen over utdanningssystemet.

– Hva mener du det er grunn til å være kritisk til i rapporten?

– Den blir for uklart om bruken av kommersielle aktører. Det er grunn til å frykte at offentlige midler kanaliseres gjennom store kommersielle leverandører av utdanningstjenester. Da vil midlene komme private investorer til gode og ikke barna, slik jeg mener de har krav på, sier Handal til Utdanning.

Vilje, lederskap og kvalifiserte lærere

Lederen i Utdanningsforbundet mener rapporten også kommer med mange viktige og gode poenger, som at bare gjennom å gi alle barn en god utdanning kan en sikre nødvendig kompetanse, forhindre større ulikhet og skape en framtid med større velferd for alle.

– Ifølge rapporten er det mulig å få det til. Det handler om vilje og lederskap. Jeg er også fornøyd med at det i rapporten slås fast at det er gjennom godt samarbeid med verdens lærerorganisasjoner kvalitet i utdanningen best kan sikres, og at det er avgjørende å sikre kvalifiserte lærere, sier Handal.

Norge gir mer – andre land mindre

– Neste år vil vi nå målet om å doble bistand til utdanning innen en fireårsperiode. Vi er stolt av

«Det er grunn til å frykte at offentlige midler kanaliseres gjennom store kommersielle leverandører av utdannings-tjenester.»

Steffen Handal, leder i Utdanningsforbundet

● Fakta

- 228 millioner barn går ikke på skole.
- 400 millioner barn går ut av skolen uten grunnleggende kunnskap.
- I lavinntektsland går omtrent halvparten av utdanningsbudsjettet til de 10 prosentene av studentene som har høyest utdanning.
- En undersøkelse i sju afrikanske land viste at en gjennomsnittlig grunnskoleelev fikk mindre enn 2,5 timer undervisning per dag.
- Siden 2002 har andel bistand til utdanning samlet sett falt fra 13 til 10 prosent.
- Behovet for finansiering til utdanning i nødsituasjoner har økt med 21 prosent siden 2010, mens finansieringen til dette har gått tilbake med 41 prosent i samme periode.
- Dersom dagens tendens fortsetter, vil situasjonen i 2030 være at 70 prosent av barn i lavinntektsland ikke vil tilegne seg kompetanse på grunnskolenivå.

Kilde: Læringsgenerasjonen - Investering i utdanning for en verden i endring. Rapport fra den FN-opnevnte utdanningskommisjonen The International Commission on Financing Global Education Opportunity.

dette, men det er bekymringsfylt at bistand til utdanning går ned globalt sett, sier statssekretær i Utenriksdepartementet, Laila Bokhari (H).

Regjeringen foreslo å bevilge 3,4 milliarder kroner til global utdanning i 2017 i årets statsbudsjett. Det er rekord.

– Vi trenger fakta for å gjøre tydelige prioriteringer, skape forpliktelse og mobilisere internasjonalt for økt støtte til global utdanning. Dette gir rapporten fra Utdanningskommisjonen. Den viser oss hvorfor satsing på utdanning ikke bare er riktig, men også smart. Rapporten er tydelig når det gjelder risikoen ved ikke å prioritere utdanning,

sier Bokhari til Utdanning etter seminaret.

Kontroversielt med privat finansiering

– Under seminaret sa du at noen av anbefalingene i rapporten er kontroversielle. Hvilke?

– Rapporten gir anbefalinger som oppfattes ulikt i ulike land og ulikt av ulike aktører og organisasjoner. Vi vet for eksempel at det er en pågående debatt om private aktørers rolle som leverandør av utdanningstjenester. Et annet eksempel er forslaget om at landene må innføre tester og målinger for å vurdere kvalitet og læring, sier Bokhari.

Hver eneste dollar som investeres i et ekstra skoleår, spesielt for jenter, gir 10 dollar i økte inntekter og helsefordeler i lavinntektsland, ifølge en FN-rapport. På bildet ser vi barn som gjør lekser i Pune i den indiske delstaten Maharashtra.

ARKIVFOTO STIG BRØNDBO

Fotografiske
tilbakeblikk
fra skole og
barnehage.

Gutta på kjøkkenet

Februar 1952: Gutter på Singsaker skole i Trondheim får opplæring i matlaging av husstellærer Kari Knudsen. På den tida fikk bare jenter undervisning i husstell i Trondheim, så dette var et fritidstilbud for guttene i 7. klasse. Gutten i midten på bildet med hvitt tørkle på hodet er Svein-Erik Oxholm, senere hovedkasserer i LO. Han forteller at kurset på skolekjøkkenet satte varige spor.

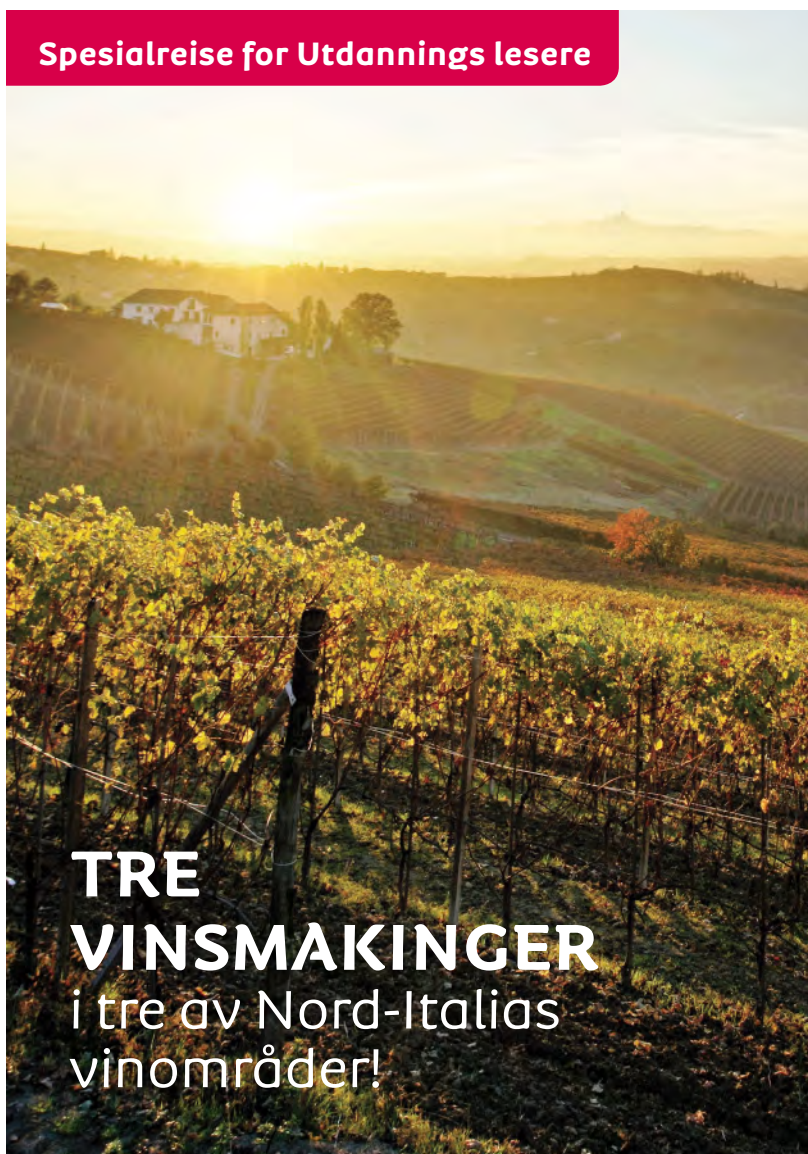
- Det vekte interessen min for matlaging og la grunnlaget for at jeg fortsatt kan stå ved kjøkkenbenken og lage mat, noe jeg faktisk gjør akkurat idet du ringer, sier Oxholm.

Ifølge boka «Skolekjøkkensaken i Norge gjennom 50 år» var en vandreskole i Ytre Rendalen i Hedmark først ute med skolekjøkken for gutter, i 1903. Lenge var dette opp til hver enkelt kommune. Det var først med den gradvise innføringen av 9-årig grunnskole på 1960-tallet at alle gutter fikk undervisning i husstell på skolekjøkkenet, ifølge Inger Lise Fevang Jensen, leder for Landslaget for mat og helse i skolen.

FOTO SCHRØDER-SAMLINGEN, TRØNDELAG FOLKEMUSEUM TEKST HARALD F. WOLLEBÆK

Spesialreise for Utdannings lesere

TRE VINSMAKINGER i tre av Nord-Italias vinområder!

Piemonte og Cinque Terre

Vinsmaking, kultur og enestående landskap
i vakre Piemonte og Cinque Terre

Tre vinsmakinger i tre av Nord-Italias vinområder! Vi begynner i Barolo- og Albaområdet, der vi smaker på vin langs veien og besøker landsbyer og vingårder som produserer noe av landets beste rødvin. Vi opplever også storbyen Torino, en oversett perle, og den lille, idylliske vinbyen Asti, som lar oss smake på de sprudlende dråpene, samt Sarzana og Lerici med god vin og hyggelig selskap. Vi kommer gjennom Genova og besøker de tosanske perlene Pisa og Lucca før reisen avsluttes i Cinque Terre, som regnes som en av Italias vakreste kyststrekninger. Her opplever vi det flotte landskapet i båt, med tog og til fots – slik det skal ses!

Prisen inkluderer:

- Norsk/svensk reiseleder • Fly Oslo–Milano t/r
- 3 vinsmakinger • Utflukter og entreer ifølge program
- 7 netters innkvartering på gode hoteller i delt dobbeltrom
- Halvpensjon (frokost og middag) • Skatter og avgifter

Dagsprogram

- Dag 1** Oslo–Milano–Piemonte
- Dag 2** Rundtur i Barolo-området med vinsmaking underveis
- Dag 3** Vinsmaking i Asti og byrundtur i Torino
- Dag 4** La Spezia, Cinque Terre. Båttur til Santa Margherita og Portofino
- Dag 5** Lerici og Sarzana. Besøk på vingård
- Dag 6** En dag i Pisa og Lucca
- Dag 7** Cinque Terre til fots, med tog og i båt
- Dag 8** La Spezia–Milano. Hjemreise

Avreise fra Oslo 19/5 2017

Kun **14 198,-**

Les mer på www.albatros.no/UT | tlf 21 98 45 45
info@albatros-travel.no. Vennligst opplys reisekode 2-UTD
Åpent man–fre 08:30–17:00 lør–søn 9:30–13:00

Albatros

Balansekunst

Øvelse gjør mester, og øver gjør Tindra Okkenhaug Rande (10). Når hun er ferdig med sine 90 minutter med trening med satsingsgruppa, venter en ny økt rett etterpå med 90 minutter linetrening. Alle på satsingsgruppa trener minimum seks timer i uka.

Sirkunst på skolen

Ved 12 av landets kulturskoler står det sirkus på timeplanen. Sirkus har fått sin første fagplan, og Linn Elisabeth Les Moxness ved kulturskolen i Trondheim har vært med på utformingen.

TEKST Kari Oliv Vedvik | kov@utdanningsnytt.no

FOTO Ole Martin Wold

Smertegrense

Det må av og til gjøre litt vondt, og Erik Sand Angelsen (13) er villig til å ofre litt for å mestre sine øvelser i trapesen. Akrobatikk er noe mennesker har drevet med i utallige generasjoner. Det finnes til og med helleristninger som viser det.

Terping

Elevene finstiller detaljer ved å filme hverandres triks. Her studerer Ingrid Lindefjell Berge (på bakken) og Frøy Ramsfjell (i lufta) hvordan det så ut. De ser av og til på triks andre har gjort for så å prøve det samme selv.

Tøyer strikken

En av elevene prøver å henge etter tærne. – Her kan en strekke sine egne grenser i forhold til eget mestringsnivå. I år søker fem av mine elever på videregående skole med sirkus i Sverige og én søker på sirkushøyskolen i Sverige, forteller instruktør Linn Elisabeth Les Moxness.

Ny fagplan

Med en mastergrad i sirkus er instruktør Linn Elisabeth Les Moxness én av fire som har vært med på å utforme den nye fagplanen for sirkusfaget. – At faget nå får egen fagplan, ser jeg som en stor anerkjennelse av faget, sier Moxnes.

Mange disipliner

Etter en opptelling fant instruktørene ut at de grovt sett underviste i innpå 40 disipliner fordelt på 13 grupper, med nesten 160 elever i semesteret.

Her viser August Rohde Aass (15) at det fint går an å hoppe tau og sjonglere samtidig.

Smidighetstrening

Elevene oppfordres til å tøye og strekke hver eneste dag for at de skal bli myke nok til å utføre avanserte øvelser.

En del av oppvarmingen er å tøye slik at leddene er godt oppvarmet før sirkus-økten. Her er det Tindra Okkenhaug Rande (10) som ser opp.

Petit

Drama og oppmerksomhet

● **Ole Foss**
skribent og lærer
ARKIVFOTO PRIVAT

Det er viktig å la barna dramatisere, for da forløses den indre kreativitet og evnen til å spille opp mot forventninger.

En diamant skinner kraftig i en kokshaug. Dette visste June, der hun sto på hodet i kostumekassa i trygg forvisning om at hun var en av koksbitene, mens Leah med det lyse, flagrende håret var diamanten. Dette var status i kulturskoleklassen som nettopp nå hadde arbeidshelg foran en forestilling som skulle settes opp i byens kulturhus – i år som i fjor.

Alle hadde friskt i minne Store Lille Leah, som ifølge lokalavisen «imponerte et fullt kulturhus med sin praktfulle tolkning av Elsa». I intervjuet etterpå måtte journalisten vite «hvordan en 10-åring både kunne danse, synge og være så god skuespiller», noe både Leah og moren mer enn gjerne svarte på av sine svulmende hjerter, for det var «arbeid, trening og fokus». Og neida, ikke et øyeblikk gikk det ut over leksene, og hun «elsket skolen».

June hadde fått i oppgave av Leah å være ekspeditrise, som hadde tildelt seg selv rollen som berømt videoblogger i teaterlek-oppgaven «På restaurant». Ikke så dumt, siden hun også i virkeligheten blogget litt. Enkelte uker faktisk for 800 følgere, hadde den førnevnte lokalavisen meldt. Dette hadde hun fått et velfortjent sminkesett for.

Teaterleken var i høyeste grad improvisert, og både læreren og de øvrige gruppene ble vitne til at en anonym, tuslete ekspeditrise vokste til en sanger med vott-mikrofon, en komisk hovmester med snubletrinn à la Chaplin, en svært sinna kokk som kom brusende fra kjøkkenet med en fisk som viste seg å være en høne og endelig en meget forvirret TV-reporter med samme vott og klingende bergensdialekt. De mållose medelevene – inklusive

ILL.FOTO AMPAK/ISTOCKPHOTO

bloggeemnet – satt gapende tilbake etter at latter og applaus hadde lagt seg for June.

«Hun skulle ønsket at pappa kunne ha sett dette.»

«supertalentet June». Sto det på blokka hans.

Men det ble strøket av desken. Ikke noe av det kom på trykk, siden man nå i størst mulig grad etterstrebet en nøktern og kortfattet reportasjeform «der spesielt barn må skjermes og ikke eksponeres uheldig og overdrevent i media på bekostning av andre og likeverdige aktører».

June syntes på ett av bildene. Hun skulle ønsket at pappa kunne ha sett dette. Men han var død. For fire år siden.

Kvelden etterpå satt hun atter på rommet sitt. Med en haug dvd-er etter sin far. Monty Python, KLM, Chaplin og han der gale hotellmannen i England. Enda flere uker seinere var frilansjournalisten vitne til «jenta som satte kulturhuset på hodet med sine gjøglerier» og

Tilbakeblikk

For 50 år siden
Karakterpress og arbeidsklima i vårt gymnas

Har vi egentlig klart nok sett at årsakene til at så mange elever kjeder seg i den høgre skolen blant annet kan ligge i det karakterjag og poengmas som er blitt en del av skolens indre liv? Det er ikke alltid lektorenes vilje til å skape en bedre skole det står på, men rett og slett ofte at vi ikke kan. På grunn av systemet er vi i muntlige fag blitt tvunget inn i en gate hvor det nær sagt kreves av oss at vi skal legge større vekt på målingen av stoffet enn å vekke interessen for det! (Fra et innlegg av Olav Midttun).

Den Høgre Skolen
nr. 2/1967

For 25 år siden
Norsk Lærerlag meget fornøyd

Norsk Lærerlag er meget fornøyd med regjeringens vedtak om at lærerne fortsatt skal ha staten som forhandlingsmotpart. Det betyr at staten beholder et viktig styringsverktøy til å opprettholde den norske enhetsskolen. Norsk Lærerlag vurderer regjeringens vedtak som avslutning på en lang og vanskelig sak. Det er et prinsipp for politisk ansvar når det gjelder utvikling av norsk skole som nå er slått fast. (Fra forbundskommentaren til Per Wøien, leder i Norsk Lærerlag)

Norsk Skoleblad
nr 2/1992

En flyktning spisser sitt ord

Eleven hadde ikke vært lenge i Norge da han hadde et klart budskap til Marianne Gaasø. «Faen», hvisket han i øret hennes.

TEKST Kjersti Mosbakk | km@utdanningsnytt.no

FOTO Privat

● Marianne Gaasø (45)

Hvem:

Kontaktlærer i velkomstklassen ved Fjell skole i Drammen.

Godt å tenke på:

At jeg er privilegert som får være den første læreren minoritetsspråklige barn møter i Norge. De gleder seg til skolen på mandager, hvor mange andre 12-åringer gjør det?

Men la oss spole tilbake, historien begynner noen år tidligere med en annen elev, ei jente som to dager etter å ha kommet til Norge satt i klassen til Marianne Gaasø. Hun kunne ikke norsk, og læreren satte i gang med å lære henne språket.

– Vi jobba mye med farger og tall. Jeg lærte henne mange substantiver og trodde at bare jeg ga henne en ordbank, var alt i boks. Men det var ikke det jenta lærte, hun lærte av alt annet som skjedde i klasserommet og snappa opp «god morgen», «går det bra?» og så videre, forteller Gaasø.

Som hedmarking med bred dialekt bestrebet Gaasø seg på å snakke bokmål på jobb, fordi det er det elevene skal lære. At dialekten allikevel skinner igjennom mer enn hun var klar over, forsto hun en dag hun hadde uteskole med klassen. Tida var inne for å gå tilbake til klasserommet, og hun ropte «nå må alle barna komme!», på standardisert lærerspråk.

– Da svarer jenta som på det tidspunktet hadde vært i Norge i to måneder «ja, je kjæm», forteller Gaasø med sin bredeste dialekt og ler ved minnet.

– Da skjønnte jeg virkelig hvilken påvirkning jeg har. Jeg forsto at barn tenker i helhet, vi kan ikke lære dem ett og ett ord fordi de lærer i kontekst.

De fineste ordene

Tida går, og Gaasø tar stadig imot nye elever. En dag har hun språkgruppe og forteller barna at hun synes det er fantastisk å være norsklærer, for da kan hun lære barna så fine ord. Hun vil lære dem

de fineste og beste ordene, så de skal bli den snilleste klassen i verden.

– Da sier en liten rakker «kom hit», forteller Gaasø. Han vil hviske henne noe i øret, strekker seg opp på tå, gliser bredt og hvisker «faen», før han springer av gårde med glitrende blikk.

– Jeg sto igjen og måtte le inni meg, for han hadde rett. Glimtet han hadde i øynene var ubetalelig, det sa: «Du skulle bare visst hvilke ord jeg kan». Det var ikke bannskap, han sa det i en språkrelevant sammenheng. Det er forskjell på å banne høyt og å hviske til læreren, sier Gaasø. Hun synes disse historiene i sammenheng forteller både om hvor mye påvirkning hun har og hvor mye elevene får med seg av livet utenfor.

Føler seg privilegert

Gaasø trives godt som lærer i en velkomstkasse. Selv om hun er på mellomtrinnet, føler hun seg ofte like privilegert som en lærer i første klasse.

– Jeg er den første læreren de møter i Norge og får en stor rolle. Vi følger læreplanen i grunnleggende norsk, med læringsmål som er mer knytta til person enn læreplaner på mellomtrinnet normalt er. Elevene skal uttrykke tanker, ønsker og drømmer. Det gjør at vi får et personlig og nært forhold, det er veldig spesielt. Og elevene gleder seg til skolen! Mange synes at helga er kjedelig, men mandag er fantastisk for da skal de på skolen. Hvor mange andre 12-åringer sier det?

Har du opplevd et gyllent øyeblikk som du vil dele med andre?

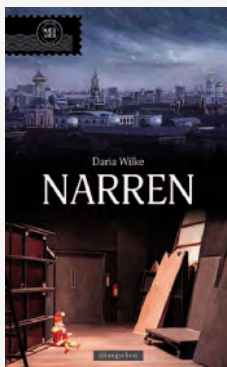
Tips oss! redaksjonen@utdanningsnytt.no.

Merk e-posten «Gylne øyeblikk».

Bøker

● **Aktuell bok** ANMELDT AV Hilde Eskild

Stillfarent, poetisk og kontroversielt

«Narren»

Av Daria Wilke
Oversatt av
Dina Roll-Hansen
Mangschou Forlag
2016
148 sider

Når mange rundt deg mener du burde være annerledes, hvordan finne mot til å være den du er?

Dukketeateret i Moskva er Grisjas verden, med alle dets lukter, lyder, smaker, farger, lys og skygger. Det er her 14 år gamle Grisja puster fritt, opplever og sanser. Det er her han lever. Andre steder bare eksisterer han. Grisja holder seg i rommene og gangene der forestillingene blir til, der alt det skjer som leder opp til magien på scenen.

På scenen er blant annet moren og faren hans, og Sam. Sam er Grisjas helt, venn og mentor. Og Sam skal dra sin vei. Han kan ikke være i Moskva lenger. Etter hvert begynner Grisja å skjønne hvorfor. I løpet av den høsten romanen foregår, finner Grisja ut mer om livet og verden rundt seg enn han føler seg klar for. Slik er det å vokse opp; å bli sjokkert, å langsomt måtte innse, for så å finne ut hvordan man lever og tar var på seg selv og andre i alt som skjer.

Vi er knapt utenfor teaterets bakrom i løpet av boken. Vi er sjelden i teatersalen. Ute i verden er vi bare i korte, nødvendige svippturner. For her i teateret har Grisja det han trenger; varme, utfordringer, lek og vennskap; guttejenta Alex, dukkemakeren Ljolek og skuespilleren, dukkeføreren og akrobaten Sam. Lengte er boken tidløs. Dukketeateret er en verden i verden, uforandret og upåvirket. Men så dukker det opp mobiltelefoner og teknologisk utstyr. Så må vi ut i travle høstkalde Moskva.

For Grisja går på skole. Der er han narren. Han viser ikke hvem han er, men gjemmer seg i en rolle. Hjemme må han forholde seg til foreldrenes voldsomme samliv og en aldeles forferdelig bestefar. Bestefaren er en bastant motpol i Grisjas liv. Han er kald, hard, låst og dømmende. Han har ingen forsonende trekk, og noen scener med bestefaren er trukket vel langt. Bestefarens hensynsløshet er smurt så tykt på at det går på bekostning av troverdigheten.

En av de tingene Grisja må innse, blant annet på grunn av bestefaren, er at mennesker han er glad i, blir behandlet dårlig. Han oppdager at andre ikke ser hvor fantastiske de er.

Men med bestefar virket alt på teateret med ett fullstendig tåpelig og useriøst. I et sekund så jeg alt med hans øyne. Ingen magi, bare et gammelt, gammelt hus og rare folk som tror de er skue-

spillere. At de er noe spesielt. Og etterpå sa bestefar: «Soper.» Grisja ser hvem Sam er og hva han er god til. Han ser et varmt og omsorgsfullt, fantasifullt og talentfullt menneske. Bestefaren, og mange andre i samfunnet utenfor, ser kun en «soper».

«Narren» av Daria Wilke er andre bok i Mangschous serie «Nærvær», en serie romaner som har som mål å bringe verden nærmere norsk ungdom. Våre ungdommer forholder seg stort sett til engelskspråklig litteratur og underholdning. Derfor er det svært interessant at Mangschou forlag nå satser på å bringe ungdomslitteratur fra andre kulturer til det norske markedet. I 2015 ga de ut ungdomsromanen «Du, jente!» av en av de mest anerkjente forfatterne av arabisk barne- og ungdomslitteratur, Fatima Sharafeddine.

«Narren» ble utgitt i Russland i 2012, samme dag som antipropagandaloven om homofili ble vedtatt. Den ble solgt i butikkene med 18-årsgrænse, og både forfatter og forlegger mottok hets og trusler. Russiske Daria Wilke er forfatter og professor ved universitetet i Wien.

«Narren» er ikke en bok man blir fort ferdig med. Den er ikke noe for tenåringer som ikke er motivert for å lese og som kun velger bok ut fra tykkelse. «Narren» krever sin leser. En leser som er glad i språk, som er interessert i det litteraturen formidler utenfor, i tillegg til, handlingen. «Narren» er poetisk og annerledes. Boken er vel verd å lese, ikke minst fordi den deler gode, varme og kloke tanker rundt et viktig spørsmål. Et spørsmål de fleste mennesker må forholde seg til før eller siden, men som for noen er vanskeligere og mer skjebnesvangert enn andre: Hvordan kan du våge å være den du er, når så mange rundt deg mener du burde være annerledes?

Utdanning på nett

I Utdannings nettutgave finner du blant annet:

- Løpende nyhetsdekning
  - Reportasjer
  - Debatter

... innen **utdanningssektoren**
mens du venter på neste utgave av bladet!

**UTDANNING
PÅ NETT**

Utdanningsnytt.no

Foto: Shutterstock

UTDANNINGSNYTT.NO

UTDANNING

**FØRSTE
STEG**

BEDRE SKOLE

spesialpedagogikk

YRKE

Lærerjobb.no

12 år på skoler i Malawi

● **Odd Eriksen**
Førstelektor i pedagogikk
Internasjonal koordinator
Avdeling for
lærerutdanning
Høgskolen i Østfold

FOTO PRIVAT

Lærerutdanningen ved Høgskolen i Østfold har siden 2005 samarbeidet med praksisskolen Kjølborg skole om å organisere praksis for studenter i Lilongwe.

Det er bra for land i sør at regjeringer og store organisasjoner i rike land bidrar med bistandsmidler og store prosjekter. Statsminister Erna Solberg har vært i Malawi og gitt støtte til utdanningsprosjekter som er viktige for mange elever og lærere. Samtidig er det god tradisjon i Norge å engasjere folk i direkte vennskaps- og utviklingsarbeid på grunnplanet. Demokrati, rettferdighet og likeverd vokser neppe ut av store økonomiske bidrag alene, men gror trolig også godt i miljø der vennskap bygges på direkte samarbeid om felles profesjonsutfordringer.

Profesjonsutdanningene bør ha et internasjonalt perspektiv og gi mulighet for at unge mennesker kan gjøre en innsats og lære å kjenne verden. Slik kan studentene utvikle konstruktive holdninger og innsikt i noen av verdens utfordringer for profesjonsyrkene, og samtidig bedre forstå bakgrunnen til mennesker som kommer til Norge fra land preget av fattigdom og konflikter.

Lærerutdanningen ved Høgskolen i Østfold har derfor hvert år siden 2005 samarbeidet med en av våre praksisskoler i Fredrikstad, Kjølborg skole, om å organisere praksis for våre studenter i Lilongwe. Lilongwe er hovedstaden og den største byen i Malawi. Nå har ca. 150 studenter fra både grunnskolelærerutdanningene og barnehagelærerutdanningen gjennomført fem uker av sin praksisopplæring ved store, offentlige skoler i Malawi.

Dette er et bærekraftig praksisprosjekt. Vi har laget et system der alle parter må bidra. Praksisskolen i Norge bruker deler av praksistilskuddet de får fra høgskolen til å finansiere sin deltakelse. Studentene må gjøre vikararbeid ved praksisskolen for å tjene inn til egenandelen på vaksinasjon, intern transport og bolig. Låneplassen dekker flyreisen for studentene, og høgskolen legger inn en sum i støtte til hver student. Deltakelse er dermed ikke avhengig av den enkelte students økonomi, men av personlige og faglige kvalifikasjoner.

Kontakten med flere av Fredrikstads tidligere

internasjonale prosjekt i Malawi og private aktører har vært avgjørende. Det er fint og viktig at en barneskole i Norge kan ta initiativ til å vise praktisk solidaritet med elever og lærere i et av verdens fattigste land, og at vi sammen har klart å få ulike prosjekter til å samspille. Grunnlaget for arbeidet har vært likeverdighet, og at både nord og sør skal bidra, men også ha gjensidig nytte av samarbeidet.

Vi samarbeider med fire offentlige skoler med fra 1500 til 6000 elever på hver skole. Det er vanlig med 150 elever i klasserommet. Skolene har manglet læremateriell, strøm, dører og vinduer, og elevene har ofte ikke pulter å arbeide ved. Lærerne har manglet lærerrom og muligheter for å forberede undervisningen godt. Disse skolene er nå i ferd med å skape skolehistorie i Malawi. Foreldrene har bygget murer rundt skolene, snekret pulter, og det er etablert aktive skolekomiteer. Kommunens samarbeidsprosjekt med Lilongwe har, i tett samarbeid med de malawiske praksisskolene, opprettet Girls' Promotion Clubs. Disse etter-skoletidsklubbene gir jenter opplæring i blant annet husarbeid, forebyggende helsearbeid og håndverksaktiviteter. Studentene og praksisskolen i Fredrikstad samler hvert år inn penger fra ulike aktiviteter for å utstyre skolene med blant annet symaskiner, kjøleskap og komfyr for å støtte entreprenørskapsvirksomheten. Studentene får også være med lærerne på «village walk». Det er når ansatte ved skolen av og til tar en runde i landsbyene for å snakke med folk og forsøke å motivere for skolegang, særlig jenter som har mange plikter som å hente vann, passe søsken, lage mat med mer. Noen ganger tar skolefolkene med klær og sko til dem som er hjemme fordi de mangler klær.

Studentene utvikler et globalt perspektiv på sitt eget virke som lærere, og de får erfare hvordan malawiske lærere arbeider med undervisning og læring under svært vanskelige vilkår. Selv om det er bare 10–12 studenter som deltar i disse prosjektene hvert år, bidrar de til å utvikle perspektivene i resten av studentgruppen med framlegg og diskusjoner om internasjonale perspektiver på utdanning når de kommer tilbake fra Malawi. Tiltaket har betydning for rekruttering til lærerutdanningene våre og det helhetlige og tverrfaglige perspektivet i studiene.

Praksisprosjektet har vist seg å ha stor betydning for de norske studentene. De arbeider sammen med de malawiske lærerne og lærer hvordan man underviser i de store klassene; med bare kritt og

«Egentlig burde alle lærerstudenter i Norge hatt et internasjonalt og/eller sosialt innrettet semester.»

De norske studentene erfarer hvordan malawiske lærere arbeider med undervisning og læring under svært vanskelige vilkår. Her ser vi Lise Carlsen på Chatuwa Primary School i 2010.

FOTO LEOFOTO

tavle som hjelpemiddel, ofte med elevene sittende på murgulv eller under et tre. Samtidig får studentene bidra med egne pedagogiske ideer og utveksle erfaringer med de malawiske lærerne. Studentene dokumenterer sine erfaringer for medstudenter hjemme i form av film, fotoutstilling eller ulike former for skriftlig rapportering.

Våre kollegaer i Malawi sier at de føler studentenes deltakelse som en støtte for sin egen kamp for utvikling av kvalitet i skolene sine. Det faglige samarbeidet med våre studenter og lærerne fra vår praksisskole har gitt dem inspirasjon og nye ideer. For våre studenter betyr dette en livslang erfaring, både når det gjelder mestring av utfordringer og fordi de opplever å bli verdsatt som bidragsytere i arbeidet med å skape god utdanning i et av verdens fattigste land. Prosjektet har også fått positive tilbakemeldinger fra undervisningsministeren i Malawi og den norske ambassaden. Tilretteleggingen fra skolemyndighetene i Lilongwe bidrar til at våre studenters arbeid kan integreres i det daglige arbeidet lærere gjør i tråd med den nasjonale læreplanen.

Bærekraftig internasjonalt samarbeid tar tid. Det må bygge på gjensidig tillit og relasjoner mellom mennesker som kan være positive, men også kritiske og lydhøre. Vi samarbeider etter tolv år fortsatt med de samme skolene. Mange av de opprinnelige lærerne og skolelederne er fortsatt med. Dette er ikke først og fremst et prosjekt basert på økonomisk støtte.

Hovedmålet er å bygge både profesjonelle og sosiale relasjoner mellom lærerstudenter og lærere i Norge og Malawi. Disse relasjonene og det prak-

tiske arbeidet skulder ved skulder i klasserommene gir gjensidig skoleutvikling som resultat.

Vi har skapt et praksisprosjekt der studentene har trygge rammer rundt sitt lærerarbeid i de malawiske skolene, slik at de kan bidra med sin innsats i klasserommene og i nettverkskontakten med våre malawiske kollegaer. Virkemidlene til å sikre dette har vært gode boforhold og sikker transport mellom bolig og skole, samtidig som vi har utviklet et godt faglig nettverk med samarbeidsskolene og lokale skolemyndigheter i Lilongwe. Lærerstudentenes profesjonsfaglige utviklingsarbeid er krevende, både faglig, emosjonelt, sikkerhetsmessig og økonomisk, og som

institusjon må vi ha god kontroll på de arbeidsbetingelsene våre studenter tilbys.

Det er et tankekors at norske myndigheter egentlig ikke verdsetter slike internasjonale praksisprosjekter i lærerutdanningene. Det som utløser økonomisk tilskudd til høyskolene, er i hovedsak mer enn tre måneders studentutveksling til teoretiske studier, ofte i rike land, selv om praktisk profesjonsarbeid i fem uker i en klasse med 150 elever i Malawi trolig har større betydning for de kommende lærernes senere yrkesutøvelse og internasjonale kompetanse. Slik praksisopplæring ute vil også passe bedre inn i profesjonsutdanningenes verdigrunnlag og oppdrag enn tradisjonell studentutveksling, og bør derfor gi uttelling for utdanningene, selv om oppholdene har kortere varighet.

Praksisprosjektet i Malawi er en viktig del av vår profil som en aktiv lærerutdanning med ambisjoner om å utvikle lærere med flerkulturell forståelse og handlekraft. Egentlig burde alle lærerstudenter i Norge hatt et internasjonalt og/eller sosialt innrettet semester, der alternativ praksis og yrkesutfordringer ut over den vanlige studiesituasjonen kunne heve studentenes refleksjonsnivå og styrke deres status gjennom verdsatt innsats. Det er viktig å merke seg at vårt prosjekt ikke ville vært mulig uten tilknytning til andre samfunnsaktører, og at det er når vi kan se sammenheng i ulike tiltak over tid, at effekten blir størst. NORADS tidligere slagord «Bringing people together makes development» er et godt uttrykk for denne tanken.

Det er ikke uvanlig med 150 elever i klasserommet. Her ser vi elever ved Chandkandwe Primary School.

FOTO LEOFOTO

Eksamen i norsk – en balansekunst

● **Vivi Moum**
seniorrådgiver i
Utdanningsdirektoratet

FOTO ARIEL FOTO

● **Cecilie Bach**
seniorrådgiver i
Utdanningsdirektoratet

FOTO PRIVAT

I Utdanning nr. 19 skriver Tore Vaag om sine erfaringer med sensuren i norsk hovedmål i videregående skole. «Sensuren i norsk skriftlig er problematisk i sin nåværende form», skriver Vaag, og inviterer til en viktig diskusjon om en viktig eksamen.

Vi er glade for engasjementet. For å kunne forbedre både oppgaver og sensur, trenger vi den typen dialog Tore Vaag inviterer til.

Hver vår møter nesten 50.000 elever og privatister til eksamen i norsk hovedmål. Det understreker alvoret i en skrivesituasjon som kan ha stor betydning for elevens framtid, og viktigheten av en felles forståelse av hva som skal prøves og hvordan vi vurderer det. Eksamensoppgavene er tett knyttet opp mot læreplanen og prøver både tekstforståelse og skrivekompetanse. Sensorene har en veiledning med tre ulike vurderingsskjema som er tilpasset oppgavene, og vi arrangerer sensorkurs i alle landsdeler.

Læreplan og eksamen

Den obligatoriske eksamenen i norsk er en stadfesting av at samfunnet krever mange og ofte komplekse skriveferdigheter. Skolen må komme disse kravene i møte gjennom å trene elevene systematisk i mange ulike teksttyper. Norskfaget har et særlig ansvar for den brede lese- og skriveopplæringen, og både saklighet, refleksjon og kreativitet har en selvsagt plass i faget. I tillegg er det et lokalt handlingsrom der lærerne velger innhold og arbeidsmåter innenfor læreplanens rammer.

Til eksamen skal vi prøve den komplekse norskfaglige kompetansen. Samtidig skal vi gi rammer for vurderingsarbeidet som baserer seg på kriterier som elever, lærere og sensorer kan være enige om. I gjennomføringen av sentralt gitt eksamen i norsk ønsker vi oss en enhetlig vurdering – uten å ta vekk åpenheten og kompleksiteten, verken i norskfaget slik det er innrammet i læreplanen, eller i et tenkt elevsvar.

Læreplanen krever at vi underveis i opplærin-

gen og til eksamen har stor bredde i både innhold og skrivemåter. Samtidig skal elevene vurderes sentralt. Eksamen i norsk blir på denne måten en balansekunst mellom mangfoldet i læreplanen og opplæringen og kravet om en pålitelig vurdering.

Elevens samlede kompetanse – og vekting

Tore Vaag etterspør tydeligere vekting mellom ulike kompetanser som blir prøvd til eksamen. Til eksamen er det den samlede kompetansen eleven viser i svaret som skal ligge til grunn for vurderingen. Læreplanene og forskrift til opplæringslova skal være grunndokumenter for vurderingsarbeidet. Kompetansemålene er formulert innenfor hovedområder som utfyller hverandre og må sees i sammenheng som deler av en samlet kompetanse i fag. Eksamensoppgavene er formulert slik at de så langt som mulig prøver den samlede kompetansen som ligger i læreplanen.

Kortsvaret ble innført for at oppgavesettet som helhet skulle dekke en større faglig bredde enn når eleven bare skriver én tekst. Slik får eleven mulighet til å vise mer av fagkompetansen sin, og vurderingen blir mer valid. Men selv om eleven nå skriver to ulike tekster, er det den samlede kompetansen eleven viser i svaret som skal ligge til grunn for vurderingen. Prinsippet om helhetlig og samlet kompetanse, gjør det vanskelig å vekte kortsvar og langsvaret – eller de ulike kompetansene slik de er brutt ned i vurderingsskjemaet.

Teksttyper og sjangere

Tradisjonen med «artiumsstilen» er gammel, og lærere og sensorer i norsk har tilhørt en tekstkultur der sjangrer som artikkel, essay, kåseri og

novelle har vært gjengangere i eksamenssettene. Revisjonen av læreplanen høsten 2013 markerte derfor et veiskille der fokus dreide vekk fra sjangerer over til mer overordnede teksttyper.

Begrunnelsen for disse endringene er hentet fra nyere skriveforskning og en skriveideologi som fokuserer på kommunikasjonens grunnhensikt. I artikkelen «Fra sjangerformalisme til sjangeranarki» drøfter Marte Blikstad-Balas og Frøydis Hertzberg mulige positive effekter av læreplandringen: Det kan [...] tvinge fram en større bevissthet rundt skrivingens formål» (2015, s. 50) og det kan minske risikoen for sjangerformalisme. Samtidig peker forfatterne på at et fullstendig fravær av rammer vil vanskeliggjøre skrivingen for noen elever.

Erfaringer fra sensuren de siste tre årene har vist usikkerhet rundt hvilke tekstnormer som skulle legges til grunn for vurderingen når oppgavene ikke har hatt tydelige sjangerinstruksjoner. Særlig er dette problematisert i forbindelse med de kreative tekstene. En sjanger kan oppfattes som en overenskomst mellom den som skriver teksten og den som leser den. Den kreative teksten har slik sett utfordret sensorene fordi den kan åpne for større mangfold og variasjon i elevsvaret. Når det er sagt, var det lignende utfordringer også tidligere når det i oppgavene ble bedt om helt spesifikke sjangerer. Det var ikke alltid overenskomst mellom sensorene når de diskuterte hva som var en god novelle eller et godt kåseri.

Til en viss grad skal det være vanskelig å være sensor i et fag der det nødvendigvis ikke finnes en fasit. I mange sammenhenger må sensor bruke sitt profesjonelle skjønn i vurderingsarbeidet. Dette gjelder også instruksjonen «ta utgangspunkt i en tekst», som Vaag nevner i sitt innlegg. Å formulere et fasitsvar på hvordan dette konkret skal gjøres i et elevsvar, vil kunne utelukke andre selvstendige og gode løsninger.

Utdanningsdirektoratet arbeider for at sensorene, gjennom aktiv bruk av vurderingsskjemaet og kontinuerlig dialog på sensorskoleringene, vil få en økt felles forståelse av hvordan man kan vurdere oppgavene der det bes om kreativ tekst.

Man må kunne forvente at slike skriveoppgaver også brukes i opplæringen, og at sensorenes faglige skjønn og kjennetegnene på måloppnåelse vil gi pålitelig sensur også av denne typen elevsvar.

Vurderingsskjema og tolkningsfellesskap

Vaag etterspør også et mer finmasket vurderingsskjema for de ulike teksttypene. De siste årene har vi revidert vurderingsskjemaene flere ganger etter innspill fra sensorer og lærere. Vi har nå tre ulike vurderingsskjemaer med kjennetegn som er tilpasset resonnerende/argumenterende tekster, tolking og analyser, og kreative tekster. De fleste sensorene mener dette er gode skjemaer som også fungerer i opplæringen. Men skjemaene har ikke detaljerte beskrivelser for hver karakter, og sensor må vurdere helheten etter å ha sett på tekstforståelse, struktur, språk, faglig innhold med mer.

Det er viktig å finne fram til et hensiktsmessig, felles språk for vurdering av elevtekster til eksamen. Samtidig er det fortsatt slik at sensor må bruke sitt profesjonelle skjønn for å vurdere om et element av besvarelsen er «nokså godt» eller «godt». Å etablere tolkningsfellesskap mellom sensorene er en viktig del av kvalitetssikringen av sensuren, både på sensorskoleringer og i fellessensuren. Uansett hvor detaljerte og tydelige vurderingskriteriene blir, kan det alltid dukke opp et svar som ikke passer helt til skjemaet, men som samtidig fungerer som et relevant og kanskje til og med et veldig godt svar på oppgaven.

Anonymisert sensur

Tore Vaag etterspør en mer anonymisert sensur og peker særlig på hvordan skolenavnet kan skape forutinntatthet hos sensor. På dette feltet har det skjedd store endringer det siste året.

Tidligere var sensors arbeidsoversikt organisert etter hvilke skoler besvarelsene kom fra. Nå ser sensor alle sine digitale besvarelser i tilfeldig rekkefølge, uavhengig av skole, og det står ikke hvilken skole de kommer fra. Tidligere var det mulig å forstå av kandidatnumrene hvilke kandidater som var fra samme skole. Nå inneholder ikke

lenger numrene slik informasjon, og besvarelsene blir ikke merket med skolens navn. Det er fortsatt mulig å finne ut hvor en besvarelse kommer fra, i tilfelle man trenger kontakt med skolen for å løse praktiske problemer, men sensor ser aldri navn eller fødselsnummer. Noen papirbesvarelser blir fortsatt sendt direkte fra skolene, men norskfaget har nå nær hundre prosent digitale besvarelser.

Den viktige dialogen

Utdanningsdirektoratet legger store ressurser i å kvalitetssikre eksamensoppgavene og sensuren i avsluttende eksamen i norsk. Likevel opplever sensorer at vurderingen kan være krevende. Det samsvarer med en allmenn enighet i skriveforskningsmiljøene om at det er vanskelig å oppnå samme pålitelighet i skriveprøver som i for eksempel matematikk.

En eksamen skal være både forutsigbar og ny. Lærere og elever skal kunne øve til eksamen, samtidig som oppgavene de møter, forhåpentligvis oppleves som ferske. Eksamen skal så langt som mulig åpne for det mangfoldet som er beskrevet i læreplanen. For at sensorene skal kunne vurdere dette på samme måte, må de både bruke eksamensveiledningen og det felles vurderingsskjemaet og delta aktivt på sensorskoleringene. Det profesjonelle skjønn utvikles gjennom dialog med andre sensorer. Det er nødvendig å ha gode felles retningslinjer, men også helt nødvendig at sensorene lytter til hverandre og deltar i å bygge et tolkningsfellesskap.

«Eksamen skal så langt som mulig åpne for det mangfoldet som er beskrevet i læreplanen.»

Barnehagen må få tydelige føringer for flerspråklighet

● **Helene Valvatne**
pensjonert høyskolelektor
Barnehagelærer-
utdanningen
Høgskolen i Oslo og
Akershus

● **Astri Heen Wold**
professor emeritus
Psykologisk institutt,
Universitetet i Oslo

FOTO PRIVAT

Forslaget til ny rammeplan for barnehagen inneholder mye positivt om mangfold, men gir ikke tydelige nok føringer for arbeid med flerspråklige barns språkutvikling.

Rammeplanforslaget diskuteres i disse dager både i Utdanning og andre steder. Med dette innlegget bringer vi inn et perspektiv som, så langt vi har sett, ikke har vært berørt, men som er vesentlig, både for barn med andre morsmål enn norsk og for det norske samfunnet.

I en offentlig utredning fra 2010, «Mangfold og mestring. Flerspråklige barn, unge og voksne i opplæringssystemet», heter det (s. 12): «Utvalget er samlet om at det er nødvendig med en holdningsendring i opplæringssystemet, og i samfunnet generelt, slik at flerspråklighet sees som en verdi for den enkelte og for Norges muligheter til å lykkes i et globalt arbeidsmarked».

Barn med andre morsmål enn norsk trenger både morsmål og norsk. De må kunne norsk for å klare seg i Norge, og svært mange må kunne morsmålet for å kommunisere godt med sine nærmeste. Bruker de begge språkene mye, kan de dessuten bli flerspråklige som voksne. Både forholdet mellom barn og foreldre og samfunnets behov for

kompetanse i mange språk er gode grunner til at barnehagen bør bidra til at barna blir flerspråklige. Dessverre er det ikke tydelige nok føringer for dette i det framlagte utkastet til ny rammeplan.

«Mangfold» er et honnørord i utkastet. Det heter blant annet at barnehagen skal:

- « bruke mangfold som en ressurs i det pedagogiske arbeidet og støtte, styrke og følge opp barna ut fra deres egne kulturelle og individuelle forutsetninger » (s. 5)

- « anerkjenne barnas ulike språk og kommunikasjonsuttrykk og verdsette mangfold » (s. 9)

- « synliggjøre språklig og kulturelt mangfold, støtte barnas ulike kulturelle uttrykk og identiteter og fremme mangfold i kommunikasjon, språk og uttrykksformer » (s. 12)

Det er uklart hvilke forskjeller mellom barn det siktes til med ordet «mangfold», også i mer spesifikke formuleringer som «mangfold i kommunikasjon, språk og uttrykksformer». Denne formuleringen kan vise til ulike språklige uttrykksformer som rim, eventyr, fortellinger, og til skriftlig og muntlig kommunikasjon. Det kan ligge et flerspråklighetsperspektiv implisitt i disse føringene, men dette må tydeliggjøres. Det er påfallende at morsmålet til barn med minoritetsbakgrunn ikke er nevnt eksplisitt i noen av sitatene ovenfor.

«Morsmål» er bare brukt én gang i rammeplanutkastet. Det heter at personalet i barnehagen skal «bidra til at språklig mangfold blir en berikelse for hele barnegruppen, støtte flerspråklige barn i å bruke sitt morsmål og samtidig aktivt fremme barnas norskspråklige kompetanse» (s. 10).

Hva det betyr å støtte barn i å bruke morsmålet, er imidlertid også uklart. Det kan bety å støtte at de bruker morsmålet, eller å gi dem ulike former for oppmuntring og støtte til å bruke morsmålet. Når formuleringen ses i sammenheng med fortsettelsen, «aktivt fremme barnas norskspråklige kompetanse», vil den lett bli tolket som at barnehagen skal forholde seg temmelig passivt til barnas morsmålsutvikling. En slik tolkning synes også rimelig når rammeplanutkastet ses i sammenheng med høringsbrevet. Der er det bare barnehagens ansvar for utvikling av norsk som andrespråk som trekkes fram. Vi ser den temmelig ensidige vektleggingen av norsk som svært problematisk. Barnehagen skal utvilsomt arbeide mer med norsk enn med morsmål, men vi mener den også må

pålegges medansvar for morsmålsutvikling.

Mange tenker at morsmålet er foreldrenes ansvar. Foreldrene må helt klart ta hovedansvaret, ved å snakke morsmålet med barna og også på andre måter bidra til utviklingen av dette språket. Morsmålet er imidlertid under sterkt press, og foreldre kan trenge aktiv medvirkning fra barnehagen for at barna skal ta vare på og videreutvikle det. Forskning og erfaring viser at barna ofte bruker morsmålet så lite at utviklingen stopper opp, kompetanse går tapt, og kommunikasjonen mellom barn og foreldre blir skadelidende. Ifølge tospråklighetsforskeren Lily Wong Fillmore er morsmålet mer utsatt jo yngre barna er når de kommer i et miljø der alt foregår på majoritetsspråket. Hennes undersøkelse av cirka 200 barn i USA, med ulike morsmål, viste at cirka halvparten av dem etter ett år i barnehage nesten bare snakket engelsk, også med foreldre som var dårlige i engelsk. Hun er bekymret, og mener pedagogiske institusjoner må bidra til å forhindre en slik utvikling.

God kommunikasjon mellom barn og foreldre forutsetter at de har et felles språk. Barnehagen kan bidra til dette ved å støtte opp om barnas morsmål. Mye kan gjøres uten ekstra kostnader i samarbeid med foreldre og andre. Noen barn trenger imidlertid så mye morsmålsstøtte i barnehagen at det er nødvendig å ha ansatte med samme morsmål. Dette kan bety ekstra utgifter, men tidlig innsats for morsmål kan være helt avgjørende for hvordan det går med barna, i barnehagealder og senere.

Flerspråklighet er verdifullt, for den enkelte og for samfunnet. Barn har kapasitet til å lære seg både to og flere språk når språkene brukes mye. Barnehagen, og grunnskolen, må derfor få tydelige signaler om å fremme flerspråklig utvikling. Barnehagens ansvar for norsk er godt ivaretatt i rammeplanforslaget. I den endelige planen må også medansvar for morsmålet uttrykkes tydelig.

«Både forholdet mellom barn og foreldre og samfunnets behov for kompetanse i mange språk er gode grunner til at barnehagen bør bidra til at barna blir flerspråklige.»

TID FOR VIDEREUTDANNING?

Fra 1. februar kan du søke om videreutdanning for lærere på våre nettsider

Søknadsskjema på udir.no/videreutdanning

 Utdanningsdirektoratet

HUSK
SØKNADSFRIST
1. MARS

6 UOVELLEN ØSTVANA
MARSHOLD ER Å RETTVE
30 REGIONAL DAMBERG
OM VIDEREUTDANNING
44 VIDEREUTDANNING
OPP TIL
68 NÅA MATTHEFELBERG
OM TILKULLAD, KJØR
92 CHRISTINE ADRI
OM MØTTE, TAKK

udir
2017
ET MAGASIN FOR GRUNNOPPLÆRINGEN
MED STUDIESEKSJON

HEMISPÈRE AUSTRAL

VIDERE
SØKNADSFRIST
1. MARS
UTDANNING

● **Til «SVs ekstra ungdomsskolelærere ga ikke mer læring» på Utdanningsnytt.no/1612sekshundre**

Redaksjonen bør følge opp

SV i regjering brukte 1,5 milliarder kroner på 600 flere ungdomsskolelærere. Det økte ikke elevenes læring, viser en delrapport fra Statistisk sentralbyrå (SSB) der forsøket er evaluert, omtalt av Utdanningsnytt.no 1. desember. Satsingen førte ikke til bedre resultater på skriftlig eksamenskarakter i 10. klasse eller ved nasjonale prøver i 9. klasse for kullet som var det første som fikk ekstra lærere gjennom tre hele skoleår.

Utdanningsnytt's overskrift synes jeg er bastant. Jeg håper redaksjonen følger opp saken. Man kunne

undersøke om det falt bort undervisning grunnet vikarproblemer, om miljøtiltak har påvirket ordningen, om det har blitt knyttet «usynlige» ressurser til elever som ikke har spesialundervisningsvedtak, reell tetthet i klasser ved de aktuelle skolene og lignende.

I lokalavisene er det jo en del oppslag om konsekvenser man frykter når stillingene fjernes. Disse antydde konsekvensene er gjerne direkte knyttet til hvordan midlene er brukt.

Heine Øvredal

600 flere ungdomsskolelærere økte ikke elevenes læring, ifølge en evaluering. Den burde redaksjonen granske nærmere, mener Heine Øvredal.

ILL. FOTO OLE MARTIN WOLD

● **Diskriminering**

Kunnskapsdepartementet diskriminerer dyslektikere

I forskrift til opplæringsloven gis det ikke adgang til å gjøre unntak fra kravet om to fremmedspråk ved studiespesialiserende linje i videregående skole. Dysleksi Norge mener det er diskriminerende for elever med alvorlige lese- og skrivevansker

eller språkvansker. To unge gutter med alvorlig dysleksi har klaget inn departementet til Likestillings- og diskrimineringsombudet (LDO). De er elever i videregående, har så store vansker at det ikke vil være mulig å bestå fremmedspråk, og risikerer

dermed å ikke få et fullverdig vitnemål.

LDO ga medhold i saken, men Kunnskapsdepartementet opprettholdt at forskriften ikke var diskriminerende. Saken gikk derfor til nemnda. 1. desember slo Likestillings- og diskrimineringsnemnda fast at dagens regelverk er i strid med diskriminerings- og tilgjengelighetsloven.

For noen elever med dysleksi eller spesifikke språkvansker (SSV) vil det ikke være mulig å bestå fremmedspråk, selv om de får tilrettelegging. I dag er deres eneste mulighet å velge yrkesfag. Det er mange gode grunner til å velge yrkesfag, men å bli tvunget til å ta et slikt valg, er diskriminering. For elever med dysleksi eller SSV er dette svært urimelig. For mange betyr det rett og slett at de fratras muligheten til å ta høyere utdanning.

For dem som har klare interesser og anlegg for høyere utdanning,

er dette kravet diskriminerende. Samfunnet sløser med talenter ved å ha urimelige regler som begrenser elevenes muligheter. Fordypning i engelsk vil være en langt bedre prioritering av elevens tid og ressurser.

FN-konvensjonen om rettighetene til mennesker med nedsatt funksjonsevne, som Norge har ratifisert, fastslår en plikt til å sikre et inkluderende utdanningssystem. Nå som nemnda har slått fast at dagens regelverk er diskriminerende, bør departementet raskt sette i gang arbeidet med å endre forskriften, slik at elevene får sikret sitt vitnemål.

Nå forventer vi at forskriften raskt endres, slik at elevene det gjelder, kan ta valg basert på interesser og evner. Sånn som det er nå, er valget på et vis tatt for dem.

Caroline Solem

generalsekretær i Dysleksi Norge

Det er mange gode grunner til å velge yrkesfag, men å bli tvunget til å ta et slikt valg grunnet dysleksi, er diskriminering, skriver Caroline Solem.

ILL. FOTO MARIANNE RUUD

● Til «Sterke reaksjoner i Tysvær etter oppslag om overgrepssak» på Utdanningsnytt.no/1612reaksjon

«Krise» først når noe omtales i media

Etter Utdannings reportasje om læreren som misbrukte gutter i flere tiår, har Tysvær kommune opprettet en krisetelefon, ifølge Utdanningsnytt.no 13. desember.

«Kommuneledelsen forstår at omtalen av saken vekker vonde minner og følelser hos noen av innbyggerne våre,» står det på kommunens hjemmeside. Berørte kan ringe psykisk helsetjeneste eller direkte til ordføreren.

At det opprettes krisetelefon når saken kommer i mediene, viser hvilken betydning omdømme tillegges her. Det var også frykt for omdømme som gjorde at overgrepene ble feid under teppet av ledelsen. Når saken først kommer i mediene, er det «krise», ikke før.

Heidi Stakset

● Til «PISA: Norske 15-åringer i toppsjiktet i lesing»

En ikke uvesentlig bemerkning

Norske elever gjør det for første gang bedre enn OECD-gjennomsnittet i alle fagområdene PISA måler; lesing, matematikk og naturfag, melder Utdanningsnytt.no 6. desember. Det er fortsatt store kjønnsforskjeller i lesing. Andelen gutter på de laveste nivåene er hele 21 prosent, mens andelen jenter er ni prosent. Forskjellen i leseferdigheter mellom jenter og gutter er ifølge PISA 2015 et helt skoleår.

Til dette er min kommentar: Gutter er mindre skolerte enn jenter, derom ingen tvil. Likevel dominerer gutter i sjefsstillinger.

Heidi Stakset

Gutter er mindre skolerte enn jenter, derom ingen tvil. Likevel dominerer gutter i sjefsstillinger, skriver Heidi Stakset.

FOTO BARUN PATRO, FREEIMAGES.COM

Kom nærmere opplevelsen

Med Esso Mastercard får du som er medlem i Utdanningsforbundet 50 øre/l i rabatt på drivstoff. I tillegg får du 20 % rabatt på bilvask hos Esso og hver 6. vask gratis ved bruk av rabatthefte på de stasjonene som tilbyr dette.

Husk også at kortet ditt kan brukes til alle innkjøp, overalt!

Finn ut mer og søk på essomastercard.no/utdanningsforbundet

Drivstoffrabatt forutsetter bruk av et Esso Mastercard. Effektiv rente ved kreditt på kr 15 000 o/12 mnd. er 31,13 %. Total kredittkostnad kr 1 947.

● Lærerutdanning

Resultatene fra nasjonal deleksamen i matematikk

Resultatene fra nasjonal deleksamen i matematikk for grunnskolelærerutdanningene er offentliggjort 4. januar. Resultatene er som høsten 2015, svært gode. 64 prosent av studentene fikk C eller bedre, og kun 9 prosent strøk.

Pedagogstudentene i Utdanningsforbundet er selvsagt glade for at lærerstudentene igjen gjør det godt på deleksamen i matematikk. Vi er opptatt av at lærerstudentene skal ha gode matematikkferdigheter. Vi vil likevel ikke gi testen for stor betydning. Vi er fortsatt uenige i at nasjonale deksamener sikrer gode matematikklærere og kvalitet i utdanningene, spesielt når eksamen innføres på en svært uheldig måte, slik det er gjort høsten 2016. Vi tror at andre løsninger, som flere nasjonale faglige møteplasser og et system for ekstern sensurering i alle fag, vil bidra til bedre

kvalitetssikring i lærerutdanningene enn en standardisert deleksamen.

Nasjonal deleksamen i matematikk tester grunnskolelærerstudentene i brøk, prosent og desimaltall, et læringsutbytte som utgjør rundt 10 prosent i ett av grunnskolelærerutdanningenes tolv fag.

Deleksamen er et pilotprosjekt som gjennomføres på ulike premisser, noe som ikke gjør det til et valid kvalitetsmål for utdanningene. Vi mener man må være varsom med å legge for mye i resultatene. Denne testen er snever, og man må ikke misbruke resultatene som et vitnesbyrd om tilstanden i lærerutdanningene generelt.

Vi er svært opptatt av rettferdig karaktersetning og kvalitetsutvikling i lærerutdanningene. Vi er likevel kritiske til nasjonal deleksamen fordi

den overstyrer utdanningene på en uheldig måte uten å vurdere studentene på like premisser.

Vurderingen har dårlig sammenheng med undervisning og progresjon i de ulike utdanningene.

Deleksamen sikrer ikke gode matematikklærere, det er det helhetlige gode utdanninger som gjør.

Vi mener det ville vært klokere å bruke ressurser på et system for ekstern sensur og flere nasjonale faglige møteplasser i alle fag i lærerutdanningen, framfor å overstyre en snever del av utdanningen.

Silje Marie Bentzen

Leder i Pedagogstudentene i Utdanningsforbundet

● Overgrep i skole og barnehage

Hver måned blir en lærer dømt for overgrep

Hver måned blir en ansatt i barnehage eller skole dømt for overgrep, skriver Utdanningsnytt.no 8. desember.

Selv hadde jeg en lærer i samfunnsfag på grunnskolelærerutdanningen som påsto at det finnes verken overgripere eller rasister i skole og barnehage. Vi studenter viste til flere saker, men hun hevdet hardnakket at utdanningssystemet er så godt at disse fanges opp gjennom tekstene de skriver. Vi ble frustrerte til slutt, men vedkommende sa at hun var samfunnsviter, og det hadde hun vært i 20 år, så dette kunne hun ... God dag mann økseskaft!

Jeg er utrolig glad for Utdanningsnytt.no sitt fokus på overgrep, både for å luke overgripere ut av yrkene, men også fordi vi som arbeider med barn blir flinkere til å se tegn på at noe ikke stemmer.

Lena Victoria Sønvisen

● Språk

Godt at nynorskkravet til TV2 er på plass

Vi gir regjeringa honnør for at dei krev at ein kommersiell allmennkringkastar skal nytte både nynorsk og bokmål. Av stortingsmeldinga som vart lagd fram 16. desember, går det fram at støtte til TV2 eller ein alternativ kanal inneber minimum 50 prosent norsk innhald og bruk av begge målformer.

Da utvalet for mediemangfold, leia av Knut Olav Åmås, kom med ei delinnstilling i oktober, reagerte Noregs Mållag på at innstillinga ikkje inneheldt noko nynorskkrav. Nå er altså nynorsk innhald eit av vilkåra i meldinga som kulturminister Linda Hofstad Helleland legg fram på tinget. Dette burde jo vere sjølvsagt. Kvifor skulle Staten kaste 15 millionar euro etter ei mediebedrift som ikkje skal støtte offisiell, norsk språkpolitikk?

Noregs Mållag er også nøgd med kravet om at allmennkringkastaren skal ha hovudkontor utanfor

Oslo, fordi det gir ei motvekt til den store tyngda av Oslo-baserte medium.

Likevel skulle vi gjerne sett at kulturministeren framleis heldt fast på at byen er Bergen. Som sjølv-erklært nynorsk hovudstad er det ein stor føremon om dette er heimbyen til landets kommersielle allmennkringkastar. TV2 har vore gode til å vise fram nynorsken.

Magne Aasbrenn

leiar i Noregs Mållag

Delta i debatten på utdanningsnytt.no

Har du mykje på hjartet?

Det er du ikkje åleine om. Utdanning tek imot store mengder kortare og lengre debattinnlegg, innspel og kronikkar. Men det er trøngt om plassen. Difor går det ofte lang tid før tekstane kjem på trykk, nokre gonger så lang tid at dei vert uaktuelle. Vårt tips er: Skriv kort! Held du debattinnlegget ditt på under 2500 teikn (tal på teikn inklusive mellomrom), er sjansen større for å få plass. Redaksjonen set retten til å kutte i innlegga som vilkår.

For innlegg på innspel plass er lengda 3000–10.000 teikn, og kronikkar kan ha ei lengd på mellom 12.000 og 17.000 teikn.

Redaksjonen tek imot debattstoff på denne adressa: debatt@utdanningsnytt.no

● Fravær i skolen

Mange klagar, men nynorsksyndinga held fram

Kvart år får mange studentar ikkje eksamen på nynorsk, trass i at dei er meldt opp som nynorskstudentar hjå studiestaden sin og ifølgje mållova har rett til eksamen på eige språk. Difor oppretta Norsk Målungdom i 2015 ein klageportal som hjelper studentane å klage når dei ikkje får eksamen på rett språk. Dette semesteret syner det same som dei tidlegare semestera. Lærestadane tek ikkje det språklege ansvaret sitt på alvor.

Totalt er det kome inn eit titals klagar frå fleire av landets største utdanningsinstitusjonar. Me har nokre verstingar som går att. Det syner at lærestadane ikkje tek studentane sine rettar på alvor. Kva studentane klagar på, endrar seg heller ikkje frå semester til semester. Me får nokre klagar om svært dårleg språk, men nesten alle klagane me får inn, går på at eksa-

menssettet berre fanst på bokmål. Det verkar som om mange av universiteta og høgskulane ikkje tek seg bryet med å prøve å oppfylle krava frå Målloven, og nynorskstudentane sit att som taparane.

Alle klagene Norsk Målungdom sender inn, går òg i kopi til Språkrådet, som pålegg lærestaden å svare for korleis dei vil hindre at noko liknande skjer igjen. Dei fleste lærestadane lovar å gå gjennom rutinane sine, men fleire svarar berre med ei orsaking og at dei ikkje ynskjer at noko liknande skal skje igjen. Det er rett og slett ikkje godt nok. Mållova skal følgjast, og då må ein gjere skikkelege tiltak, ikkje berre ynskje at problemet skal gå over.

Norsk Målungdom har likevel ikkje berre negative erfaringar frå arbeidet med klageportalen. Det blir gjort ein god jobb på fleire lærestadar. Mange gjen-

nomfører digitale eksamenar der det er lett å ha eksamenssettet tilgjengeleg på bae språk, og mange har gode ordningar som sikrar at kvar student får eksamen på rett språk. Likevel opplever studentane ofte at dei får for dårleg informasjon om kvar og korleis ein vel språk i eksamensprogrammet. Det gjer at mange ikkje finn fram til den rette eksamensteksten.

Bruk klageportalen vår til å klage, så hjelper me deg å ta saka vidare til studiestaden din og til Språkrådet. Du har rett til å få eksamen på ditt eige språk, og saman kan me leggje press på lærestadane for at dei skal skjerpe seg.

Synnøve Marie Sætre
leiar i Norsk Målungdom

NTNU KOMPIS

Kompetanse i skolen

Videreutdanning for lærere, rådgivere og skoleledere. Samlings- og nettbasert. Høy faglig og fagdidaktisk kvalitet. Tilpasset lærere i jobb. For lærere i grunn- og videregående skole.

Fagområder:

- Matematikk
- Naturfag
- Fysikk
- Kjemi
- Teknologi og forskningslære
- Engelsk
- Norsk
- Rådgivning
- Norsk tegnspråk
- Skoleledelse
- Utdanningsvalg
- Veileder- og mentorutdanning

Du kan søke om finansiering via den statlige satsningen *Kompetanse for kvalitet* i perioden **1. februar – 1. mars**.

Les mer om NTNUs videreutdanningstilbud studieåret 2017/18 på www.ntnu.no/kompis

 NTNU
Kunnskap for en bedre verden

● Barnehage

Pedagogløft i Oslo-barnehagen

Mens Høyre-byrådet påla barnehagelærere å bruke kartleggingsverktøyet TRAS, mener Arbeiderpartiet og byrådet at det er opp til profesjonelle yrkesutøvere å velge verktøyene så lenge de er forskningsbaserte.

ILL.FOTO ALLANKLO

Høsten 2015 stemte Oslos innbyggere frem et nytt politisk flertall, og Arbeiderpartiet, SV og MDG dannet byråd. Mange stemte Arbeiderpartiet fordi de ønsket en ny barnehagepolitikk, og nå begynner resultatene å komme.

50 prosent barnehagelærere: Etter 18 år med Høyre-styre lå hovedstaden på jumboplass blant de store byene i Norge målt etter kompetanse i barnehagen. Vi hadde flest ufaglærte og færrest med relevant utdanning rundt de minste i utdanningssystemet vårt.

Vi får ikke løftet kvaliteten i barnehagen uten at vi samtidig løfter kompetansen. Derfor har Arbeiderpartiet og byrådet inngått en bemanningsavtale med Utdanningsforbundet og Fagforbundet, som innebærer at 50 prosent av medarbeiderne i barnehagen skal være barnehagelærere og opptil 25 prosent barne- og ungdomsarbeidere.

Det står i sterk kontrast til Høyre/Frp-regjeringen, der kunnskapsminister Torbjørn Røe Isaksen fortsatt fører en barnehagepolitikk som mangler det viktigste, nemlig tiltak for økt kompetanse i barnehagen.

Sterke profesjonsfelleskap: Mens Høyre-byrådet påla barnehagelærere å bruke ett bestemt kartleggingsverktøy (TRAS), mener Arbeiderpartiet og byrådet at det må være opp til profesjonelle yrkesutøvere å velge verktøyene så lenge de er forskningsbaserte. Vi vil ikke tvinge en metode eller ett kartleggingsverktøy over medarbeiderne i barnehagen eller begrense deres muligheter til å gjøre egne vurderinger. Derfor har vi fjernet maskartleggingen og innført systematisk språk-

oppfølging i stedet. Den nye barnehagepolitikken innebærer også at 18.000 årlige rapporter som Høyre-byrådet påla, nå er borte. Vi oppnår ikke økte politiske ambisjoner for barnehagen gjennom mer kontroll og mer standardisering. For oss blir det feil å øke forventningene til barnehagen uten å gi dem som arbeider der økt myndighet og handlingsrom. Medarbeidere i barnehagen i Oslo har høy kompetanse som vi må utnytte. Vi må få fagmiljøene i hver enkelt barnehage til å blomstre.

Flere barnehageplasser: Arbeiderpartiet og byrådet vil gi familiene i Oslo frihet til å vite at får de barn, får de også barnehageplass. Da vi overtok etter Høyre, hadde imidlertid Oslo den laveste barnehagedekningen blant fylkene i Norge. For å få opp farten i utbyggingen opphevet vi Høyre-byrådets forbud mot å bygge kommunale barnehager. Vi har satt i gang etablering av 3000 flere barnehageplasser. I 2017 etablerer vi 125 prosent flere barnehageplasser enn det Høyre-byrådet la opp til. Dermed passerer Oslo landsgjennomsnittet i barnehagedekning, og etter hvert vil vi kunne gi alle ettåringer plass uavhengig av når på året de er født.

Det skal bety noe hvem som styrer Oslo. Med 50 prosent barnehagelærere, sterkere profesjonsfelleskap i barnehagen og mer enn dobling av barnehageutbyggingen har Arbeiderpartiet og byrådet vist at vi setter de minste i byen vår først.

Tone Tellevik Dahl (Ap)

byråd for oppvekst og kunnskap i Oslo kommune

● Til «NDLA er et ufattelig pengesluk» på Utdanningsnytt.no/1612ndla

Fremtidens skole skapes ikke med læremidler fra fortiden

Grunnideen til Nasjonal digital læringsarena (NDLA) er framtida for digital skole i nær og fjern framtid. Læremiddelsituasjonen ute i kommune-Norge er underlagt en hybrid av bingo, lotto, lokale budsjetter og faglige feilprioriteringer. Vi har erklærte forventninger om en moderne og digitalisert skolehverdag. Læreverk er kostbare og går fort ut på dato. Å ha en digital ressurs som er eid og forvaltet av det offentlige, utviklet av og for lærere som står i praksisfeltet, gir uten tvil mest for pengene. Forlagene vil tjene penger og har sine formelle og uformelle støttespillere, både i og utenfor fagforeninger. Det å ha en sentral ressurs som har et mer «tett på»-perspektiv, med en fleksibilitet som tillater både strukturelle og innholdsmessige endringer av timen, er helt avgjørende. Modellen med læreverk i papir er for statisk og kostbar slik som det er, og de såkalte digitale ressursene som de blir supplerte med, er også til tider tragiske saker.

At NDLA nå får mulighet til å vise muskler på grunnskolenivå i en rekke kommuner er en gyllen mulighet, der de også får vist om de har lært og hva de har lært av sin egen forhistorie. Hvis NDLA evner å fornye seg og angripe oppdraget sitt på en måte som gir gjenklang hos elever og lærere, må alle som engasjerer seg i dette, også se på NDLA med fornyet blick. Det viktigste er at vi får en sentral ressurs som kan hjelpe oss ut av det kollektive uføret vi er i på læremiddelfronten. Vi kan ikke skape fremtidens skole med læremidler fra fortiden. Det må andre røster inn i diskusjonen enn de som har store egeninteresser i at NDLA går dårlig.

Roar Ulvestad

Rett på sak

● Til «NDLA er et ufattelig pengesluk» på Utdanningsnytt.no/1612ndla

Et læremiddel blir ikke bedre enn sin intensjon

Hvordan har NDLA kunnet lage lærestoffet så upedagogisk, overflatisk og lite læringsfremmende? Har det ikke vært inne lærere med pedagogisk og didaktisk erfaring? spør Arne Jørgen Løvland i et debattinnlegg på Utdanningsnytt.no.

Jeg tror det er viktig å ta med litt nøkternhet i diskusjonen. At deler av NDLA fremdeles oppleves som en elektrisk bok og ikke et læremiddel som fremmer læring eller dybdelæring, er nok ganske så sikkert ett resultat av avgjørelser som et bredere spekter av ansvarlige i NDLA har vært med på å ta.

Et læremiddel blir ikke bedre enn intensjonen som ligger bak produksjonen av det. Et ekte digitalt læremiddel bør ha som grunnforutsetning å fremme individuell læring heller enn generell instruksjon. Det er tydelig på mange nivå at dette idealet ikke har vært målet for utvikling og produksjon hos NDLA. Cerpus har alltid fremmet idealet om adaptiv, individuell læring. Derav følger det ikke logisk at Cerpus alene står bak produksjonen av det NDLA kritiseres for i dag.

En skal passe seg vel for å kaste steiner da det sjelden fører til noe konstruktivt. V kan bare håpe at vi alle heller lærer av feilene vi gjør og utvikler oss mot en fremtid som faktisk gjør oss til et mer avansert folk ved å basere avgjørelsene våre på bærekraftige og fremsynte verdier.

Rolf Guescini

● Veiledning

Den viktige overgangen

● Silje Marie Bentzen

leder i Pedagogstudentene

FOTO PEDAGOGSTUDENTENE

Vi kan ikke vente oss det samme av nyutdannede lærere som av lærere som har jobbet i flere år.

Alle lærere vet at man har ulike forventninger til den forsiktige ettåringen i tilvenning i barnehagen og femåringen som føler seg som kongen på haugen. Alle lærere vet at den lærelystene og ivrige førsteklasingen har mye viktig kunnskap og mange gode erfaringer med seg, men at man ikke kan forvente de samme kunnskapene og erfaringene som hos femteklassingen. Alle lærere husker mest sannsynlig hvordan det var å være nyutdannet lærer, og at det som føltes vanskelig da, er hverdag nå.

Vi kan ikke ha samme forventninger til lærere som akkurat er ferdig med utdanningen sin og lærere som har jobbet i flere år. Nettopp derfor inngikk KS og Kunnskapsdepartementet i 2009 en intensjonsavtale. Den har blitt videreført som en kvalitetsavtale om at alle nyutdannede nytilsatte lærere i barnehage og skole skal få en veiledningsordning som sikrer god overgang fra utdanning til yrke.

Den nyeste evalueringen av veiledningsordningen (Rambøll 2016) viser at i fjor fikk kun seks av ti nytilsatte nyutdannede lærere tilbud om en veiledningsordning. Av disse har 45 prosent veiledning annenhver måned eller sjeldnere. Evalueringen slår fast at overgangen fra studietilværelsen til yrkes-

utøvelsen kan være et praksissjokk. At én av tre lærere slutter i løpet av de fem første årene i yrket, gir virkelig grunn til bekymring.

14. februar behandler Stortinget et forslag om å vedta en nasjonal veiledningsordning. Vi har positive forventninger til et klokt vedtak, slik at hvem som får den beste overgangen fra utdanning til yrke, ikke blir tilfeldig.

Mens vi venter, vil vi utfordre lærerprofesjonen: Hva kan den gjøre for å ta imot nyutdannede på en bedre måte? En måte som er utviklende for hele profesjonsfellesskapet og som demper praksissjokket, bedrer overgangen og beholder de nyutdannede i yrket?

I tiden fremover lyses årets ledige lærerstiltinger ut. Hvordan kan vi få en bedre lederkultur som gir nyutdannede differensierte og tilpassede oppgaver?

Hvordan kan hele profesjonen være støttende, og samtidig anerkjenne, verdsette og være nysgjerrig på hvilken fersk kompetanse de nye besitter? Hva vet de om det nyeste på forskningsfronten innen ditt fagområde? Har de skrevet en bachelor- eller masteroppgave som kan være relevant for barnehagen eller skolen deres?

Mens vi venter på at både nasjonale og lokale myndigheter tar ansvar for å vedta en nasjonal veiledningsordning, håper vi hele profesjonen bidrar i en dugnad for å beholde gode lærertalenter på en måte som er utviklende for hele profesjonen.

Er «lesson study» og læreres arbeidstidsavtale på kollisjonskurs?

● **Janne Fauskanger**

førsteamanuensis
Institutt for grunnskole-
lærerutdanning, idrett og
spesialpedagogikk
Det humanistiske fakultet
Universitetet i Stavanger

FOTO PRIVAT

Er det på tide å se arbeidstidsavtalene i lys av forskning på kollektive læringsprosesser?

ILLUSTRASJON Tone Lileng | post@tonelileng.no

Fra det tidspunkt «TIMSS Video Study» møtte offentlighetens lys, har undervisningens betydning for elevers læring fått stor oppmerksomhet i utdanningsforskningen. Boken basert på denne studien, «The Teaching Gap» (Stigler & Hiebert, 1999), har medført enorm interesse for «lesson study». Det er en skolebasert profesjonell utviklingsprosess som baseres på at lærere i samarbeid søker å utvikle egen undervisning. Lesson study tar utgangspunkt i at en gruppe lærere observerer felles planlagt undervisning (en forskningstime), hvor lærerne har stilt spørsmål (forskningsspørsmål) de ønsker å finne svar på i løpet av lesson study-syklusen (figur 1). Lærerne samler inn data om elevers læring og analyserer dataene etter endt undervisning, alt med ett mål for øye: å utvikle egen undervisningspraksis til det beste for elevers læring.

Selv om bruk av lesson study utenfor Japan øker i ekspressfart, ser det likevel ut som om sentrale aspekter ved lesson study ikke har blitt overført til andre kontekster (Bjuland & Mosvold, 2015; Fujii, 2014, 2016). Samarbeidet i å planlegge en forskningstime er eksempelvis mindre verdsatt av lærere utenfor Japan (Fujii, 2016), noe som kan handle om at utdanningssystemer i ulike kontekster har ulike verdier og at nye tilnærminger (som lesson study) tolkes i lys av utdanningskonteksten.

I Norge har forskning tilknyttet lærerstudenters møte med lesson study fått mest oppmerksomhet (for eksempel Bjuland & Mosvold, 2015). Disse forskerne fokuserer både på utfordringer og muligheter for lesson study i norsk lærerutdanning, men synliggjør også mangel på forskning knyttet til utfordringer og muligheter i norsk skole. Fauskanger (i vurdering) studerer hvilke utfordringer og muligheter ved bruk av lesson study lærere fremhever etter et første møte med metoden, når skriftlige refleksjoner fra lærere ved fire norske ungdomsskoler analyseres. Denne kronikken bygger på Fauskanger (i vurdering).

Lesson study og lærende organisasjoner

Utvikling av skolen som en lærende organisasjon er et mål på alle skoler. I denne sammenheng fremheves en samarbeidskultur hvor lærere i fellesskap setter mål, planlegger undervisning og bruker data fra undervisning til å utvikle egen undervisning for å optimalisere elevers læring. I lærende nettverk er læring en kontinuerlig prosess hvor «lærere må omstrukturere sine kunnskaper og sin overbevisning og deretter, basert på undervisningserfaring, integrere den nye informasjonen i sine praksiskunnskaper» (van Driel, Beijaard, & Verloop, 2001, s. 140). Lesson study er en tilnærming til læreres profesjonelle utvikling hvor læring i samarbeid med kollegaer er sentralt.

I Japan er målet med lesson study utvikling av undervisning for å møte både langsiktige og kortsiktige mål for elevers læring og utvikling. Selv om japanske lærere kan bruke tid på lesson study daglig, tar det noen ganger mer enn et halvt år å utvikle en oppgave og planlegge en forskningstime (Fujii, 2014, 2016). Den grundige planleggingen av forskningstimen starter med et forskningsspørsmål, knyttet til hvordan et «gap» – forskjellen >

Figur 1. Lesson study-syklusen (oversatt og tilpasset fra Murata, 2011, s. 14).

mellom hvor en er og hvor en vil – kan møtes, og ender med en plan for timen. Det å starte med et spørsmål er avgjørende for syklusen (Murata, 2011), og henger sammen med at undervisning i Japan ses som en profesjon som stadig utvikles (Fujii, 2014).

Et strukturert søk i fagfellevurderte artikler viser at i en norsk kontekst har forskning tilknyttet lærerstudenters møte med lesson study fått mest oppmerksomhet, og de fleste publikasjoner er knyttet til forskning utført ved Universitetet i Stavanger (for eksempel Bjuland & Mosvold, 2015; Helgevold, Næsheim-Bjørkvik, & Østrem, 2015). Disse forskerne setter søkelyset både på utfordringer og muligheter med lesson study i norsk lærerutdanning, men synliggjør også mangel på forskning knyttet til norsk skole. Utfordringer og muligheter ved bruk av lesson study som metode, slik praktiserende lærere ser det, er følgende kjernepunktet her.

Erfarne læreres refleksjoner etter et første møte med lesson study

Etter en første erfaring med lesson study, skrev 48 lærere refleksjoner. De ser både fordeler og utfordringer ved metoden.

Fordeler

Tre av de 48 deltakende lærerne ser fordeler av å samarbeide med kollegaer, men ikke i en lesson studys-syklus. Fordelene med lesson study, slik de er beskrevet av de resterende lærerne, kan tyde på at metoden gir lærerne muligheter for å bygge profesjonelle læringsfelleskap, for bedre planlegging av undervisning og for utvikling av kunnskap knyttet til observasjon generelt og observasjon av elevenes læring spesielt. Metoden gir også lærerne muligheter for å utvikle dypere kunnskap viktig for undervisningsarbeidet (Fauskanger, i vurdering).

Alle lærerne som er positive til lesson study, fremhever at metoden gir muligheter for å lære av andre. Noen fremhever læring generelt, mens ni av lærerne nevner konkrete eksempler på aspekter ved undervisning der de utvikler seg sammen med kolleger. De er mer eller mindre konkrete i beskrivelsen av eksakt hva ved undervisningen de mener: «Man får utvikle seg som lærere sammen med kolleger. Alle ønsker å finne den beste undervisningsmetoden. [Å] reflektere rundt de valgene man tok etterpå er svært lærerikt». Dette utsagnet fremhever refleksjon sammen med kollegaer som

lærerikt, og at det er valgene en har gjort i forhold til undervisningsmetode en lærer av, i disse refleksjonene.

Over halvparten av lærerne skrev utsagn som kan tolkes i retning av at lesson study kan utvikle kollegier som lærende nettverk. En lærer skriver at det er bra med pedagogiske diskusjoner knyttet til reelle undervisningssituasjoner, at kollegiet slik blir «betre og eit lærande kollegium». En annen er opptatt av at en aldri blir «utlært, oppdagar stadig nye innfallsvinklar til ulike tema. Positivt å dela ulike innfallsvinklar med andre lærerar». Tre lærere fremhever verdien av at undervisningen blir felleseie. De resterende lærerne poengterer at det lærende fellesskapet lesson study gir muligheter for å lære både om planlegging og observasjon av undervisning, samt om andre aspekter viktige for undervisningsarbeidet. Lærerne ser, i motsetning til lærerne i Fujii's (2016) studie, verdien av å planlegge sammen. 20 av lærerne skriver at de gjennom lesson study lærte hvor viktig detaljer i planleggingen kan være, og at «små endringer kan forandre læringsutbytte til elevene. At det er viktig å bruke rett eksempel for å hindre misoppfatninger». Åtte matematikklærere understreker at de har blitt mer opptatt av at de gjennom samarbeid med kollegaer lærte at «[v]alg av oppgave er viktig».

42 lærere fremhever observasjon, når de skriver om hva de lærte i sitt første møte med lesson study. Likevel poengterer kun åtte at det er observasjon av elevens læring som er viktig i lesson study (figur 1). To lærere fremhevet at de ble «bedre kjent med min egen klasse» gjennom at kollegaer «observerte ting jeg ellers ikke ser når jeg selv står ved tavla», og fire fremhevet at de selv lærte gjennom å observere kollegaer.

Målet med lesson study er utvikling av læreres undervisningsrelaterte kompetanse. Av de 48 lærerne som deltok i studien skrev 45 at det var lærerikt å delta i en lesson study-syklus. Mange skriver at arbeidet med lesson study hjelper dem til å utvikle undervisningsarbeidet på mange områder: «Tvinger en til å vurdere sin egen tenkning med tanke på forberedelse, måltenkning, arbeidsmåter, innhold – you name it – alltid spennende å tenke sammen med andre. En mulighet til å komme ut av 'gammel vane-tenkning'».

Utfordringer

Om en går over til metodens utfordringer, synes kun én av de 48 lærerne at arbeidet med lesson study ikke bød på noen utfordringer. Utfor-

dringene som resten av lærerne fremhever, kan oppsummeres i fire kategorier. Den første er tid, den andre at metoden er «kunstig», den tredje er utfordringer knyttet til samarbeid med kollegaer og den siste er knyttet til hva som observeres i lesson study-syklusen.

Kun tre lærere fremhevet ikke tidsaspektet som utfordrende. Av de andre var det mange som begrunnet dette med at lærere har knapt med tid: «Det er veldig tidkrevende. Midt i en lærerhverdag kan relevansen kanskje oppleves noe delt. Som regel er du i et faglig løp og tenker på neste time, neste uke, neste vurdering, og alle de praktiske tingene som skal ordnes fortløpende. I den sammenhengen kan et sånt opplegg oppleves som litt «ork» fordi det er ikke der fokuset er, og det kommer på en måte litt sånn i tillegg.»

Mange av lærerne knytter tidsbruken til en allerede travel lærerhverdag, og mange fokuserer på at planleggingsfasen er særlig tidkrevende. Planlegging er altså synliggjort i datamaterialet med både positivt og negativt fortegn (Fauskanger, i vurdering). I Japan brukes mesteparten av planleggingstiden på å diskutere en allerede utviklet plan, og forskningstimes flyt vektlegges. Særlig brukes tiden på å diskutere oppgaven som skal brukes i timen, denne oppgavens relevans i forhold til nasjonale retningslinjer og mål for timen, hvor vidt oppgaven utfordrer alle elever og prediksjon av mulige elevsvar som utgangspunkt for den delen av forskningstimen der ulike løsninger skulle diskuteres. Når mange av ungdomsskolelærerne synes planleggingen tok for mye tid, og stiller spørsmål om dette er vel anvendt tid, kan det handle om man i Norge ikke i like stor grad

«Hvorvidt lærernes arbeidstidsavtale er en begrensende faktor for profesjonell utvikling er et betent område, men like fullt avgjørende for hvilke metoder for profesjonell utvikling som er mulige i en norsk kontekst.»

Kronikk

Hvis du emner på en kronikk, er det lurt å presentere ideen for redaktør Knut Hovland kh@utdanningsnytt.no.

Utgangspunktet er at temaet må være interessant og relevant, og språket godt og forståelig, for en bredt sammensatt lesergruppe. Stoff som bygger på forskning, må være popularisert. Det betyr blant annet at forskningsresultatet er det sentrale i teksten, og at det som handler om metode, har en svært beskjeden plass. Lengden kan være mellom 12.500 og 17.000 tegn inklusive mellomrom. Litteraturliste og henvisninger må være inkludert i antallet tegn. Eventuelle illustrasjoner må ikke sendes limt inn i wordfilen, men separat som jpg- eller pdf-filer.

vektlegger disse aspektene (Fujii, 2014). Om det ikke er viktig at alle elever utfordres og skal jobbe i sin nærmeste utviklingszone, blir ikke diskusjonen av oppgaven(e) som inngår i forskningstimen like viktig. Om prediksjon av mulige elevsvar som utgangspunkt for planlegging av undervisning ikke er noe en vektlegger (Fujii, 2016), kan slike diskusjoner oppleves som unødvendig bruk av tid.

Sju lærere fremhever at lesson study er en kunstig situasjon. Dette er et aspekt som ikke er fremhevet i litteraturen, og kan således være kulturelt betinget (Fujii, 2014, 2016; Stigler & Hiebert, 1999). Det kunstige med lesson study knyttes av seks av lærerne til at det er mange voksne i klasserommet i forskningstimen, noe som kan handle om at undervisning i en norsk kontekst ses på som individuell (Stigler & Hiebert, 1999). Selv om mange lærere fremhever samarbeid med kollegaer som noe positivt, fremhever 19 lærere at samarbeid med mindre motiverte, eller annerledestenkende kollegaer også kan være en utfordring. 14 av lærerne fremhever praktiske utfordringer ved samarbeidet, at det rett og slett er vanskelig å finne felles tid for planlegging og refleksjon. Dette er et viktig aspekt i norsk skole, hvor lærere har stor grad av frihet og lite bundet felles planleggingstid. Norske læreres arbeidstidsavtale kan således ses på som et hinder for å delta i lesson study-sykluser, og det blir i denne konteksten spesielt viktig å legge til rette for samarbeid som krever mye felles tid.

Utfordringer knyttes også til at selve samarbeidet kan være utfordrende, både på grunn av at det «[i]kkje alle ein samarbeider like lett med» og på grunn av at ikke alle liker samarbeid. Samarbeid blir av ti lærere relatert til at motivasjon er en forutsetning for at et samarbeid gjennom lesson study skal fungere, og at lærere «ikke alltid alle er motiverte for denne typen arbeid». Motivasjon knyttes videre til at lærere gjerne vil planlegge undervisning slik de selv syns er best, og at det kan være utfordrende å inngå kompromisser, eller å bli enige om en plan for en forskningstime: «Det kan skape avstand at man ikke får det som man ville gjort det selv».

Det «ubehagelige» ved å bli observert, ble fremhevet av 19 lærere, og kan tyde på at fokuset er på lærerne: «Kan verka stressande fordi du som lærar blir veldig tydeleg». Om dette handler om at det er vanskelig å flytte fokuset fra lærernes undervisning til elevs læring, slik Fujii (2014) fremhever, eller om undervisningen er organisert slik at elevs læring usynliggjøres og dermed er vanskelig å observere (Bjuland & Mosvold, 2015), er det ikke mulig å tolke ut fra tilgjengelig datamateriale. Dette kan også handle om at lærerne ikke er vant til å ha andre i klasserommet og av den grunn fremhever det ubehagelige, eller stressende med å bli obser-

vert. Til sist kan årsaken være at planlagt fokusert observasjon mangler, og da er det vanlig at lærerens undervisning blir fokus i observasjonen.

På spørsmålet om hva lærerne lærte, som vil være spesielt viktig for dem ved en eventuell deltakelse i en ny lesson study-syklus, skrev tre at de ikke lærte så mye som var relevant for en norsk kontekst. De knyttet sin argumentasjon til at tiden ikke strekker til: «Synes denne formen for planlegging ikke passer inn i den daglige undervisningen, fordi det blir beregnet for mye tid til for og etterarbeid. Greit å ha prøvd det, men urealistisk at 3–4 lærere skal bruke så mye tid på å lage og gjennomføre opplegget mange ganger. Tror at denne formen (lesson study) vil gi mindre tid til andre ting, som også er viktig i en travel skolehverdag.»

Til sist fremhever ti lærere at de i en ny syklus vil effektivisere tidsbruken gjennom å: «[s]ette av tid som alle er enige om» og «[p]røve å bruke tida mest mulig effektivt, definere oppgaven/velge tema så raskt som mulig slik at en får tid til idédugnad/praktisk planlegging». Disse lærerne ser på tiden brukt til lesson study som vel anvendt, men at tidsbruken må effektiviseres om ikke tidsaspektet skal bli en uoverkommelig utfordring.

Konklusjoner

Resultatene fra denne studien av læreres refleksjoner etter deltakelse i en første lesson study-syklus (Fauskanger, i vurdering) tyder på at metoden gir lærerne muligheter for å bygge profesjonelle læringsfellesskap, for å utvikle kunnskap viktig for planlegging av undervisning og for observasjon generelt og av elevenes læring spesielt, og for å utvikle dypere kunnskap viktig for undervisningsarbeidet. Utfordringene er flere og knyttes spesielt til tid, men også til at lesson study er «kunstig», til samarbeid med kollegaer og til hva som observeres i lesson study-syklusen.

Basert på studien anbefales det å finne veier til å unngå tidsklemma. Denne diskusjonen bør tas på nasjonalt nivå og med lærernes organisasjoner (Fauskanger, i vurdering). Læreres arbeidstidsavtale, der store deler av lærernes tid til profesjonell utvikling er individuell og der over 43 arbeidstimer er lagt til hver arbeidsuke, kan stå i motsetning til deltakelse i kollektive lesson study-sykluser (Stigler & Hiebert, 1999). Hvorvidt lærernes arbeidstidsavtale er en begrensende faktor for profesjonell utvikling er et betent område men like fullt avgjørende for hvilke metoder for profesjonell utvikling som er mulige i en norsk kontekst. Dermed er dette betente området viktig for så vel fremtidig forskning som for Utdanningsforbundets agenda. Er det på tide å se arbeidstidsavtalene i lys av forskning på kollektive læringsprosesser?

Referanser:

Bjuland, R., & Mosvold, R. (2015): Lesson Study in Teacher Education: Learning from a Challenging Case. *Teaching and Teacher Education*, 52, 83–90.

Fauskanger, J. (i vurdering): Lesson Study på fire ungdomsskoler – slik lærerne ser det.

Fujii, T. (2014): Implementing Japanese Lesson Study in Foreign Countries: Misconceptions Revealed. *Mathematics Teacher Education and Development*, 16 (1), 2–18.

Fujii, T. (2016). Designing and Adapting Tasks in Lesson Planning: A Critical Process of Lesson Study. *ZDM – The International Journal on Mathematics Education*, 48(4), 411–423.

Helgevold, N., Næsheim-Björkvik, G., & Østrem, S. (2015): Key Focus Areas and Use of Tools in Mentoring Conversations during Internship in Initial Teacher Education. *Teaching and Teacher Education*, 49, 128–137.

Lewis, C.C., & Hurd, J. (2011): Lesson Study Step by Step: How Teacher Learning Communities Improve Instruction. Portsmouth, NH: Heinemann.

Murata, A. (2011): Introduction: Conceptual Overview of Lesson Study. I Hart L.C., Alston A.S. & Murata A. (red.): *Lesson Study Research and Practice in Mathematics Education* (s. 13–24). New York: Springer.

Stigler, J.W., & Hiebert, J. (1999): *The Teaching Gap. Best Ideas from the World's Teachers for Improving Education in the Classroom*. New York: The Free Press.

van Driel, J.H., Beijaard, D., & Verloop, N. (2001): Professional Development and Reform in Science Education: The Role of Teachers' Practical Knowledge. *Journal of Research in Science Teaching*, 38(2), 137–158.

Rygge kommune

LEDIGE STILLINGER

Rygge kommune er en sentralt beliggende kommune i Østfold, med noen av Oslofjordens vakreste kystlinjer. Attraktive boligområder med nærhet både til yrende bymiljø og frodig natur, gjør derfor Rygge perfekt for deg som ønsker å bo landlig, men likevel sentralt. Samtidig gjør den meget sentrale beliggenheten, med kort avstand til motorvei og jernbane, Rygge til en ideell kommune å jobbe i.

Kommunene Moss og Rygge skal bli en ny kommune fra 01.01.2020. Vi gjør oppmerksom på at innhold, arbeidsoppgaver og plassering av stilling i organisasjonen kan endres ved framtidig organisasjonsendring.

Rygge kommune har fem skoler med 1-7 trinn og en skole med 8-10 trinn. Skolene vektlegger at lærerne er fleksible, utviklingsrettede og tar utgangspunkt i elevenes kompetanse og erfaringsbakgrunn. Rygge kommune har lønnsmessig rekrutteringstiltak for lærere.

Fra skolestart 01.08.17. vil det bli ledig lærerstilling i kommunen.

Søknadsfrist 10.02.17.

Full utlysningstekst og elektronisk søknadsskjema finner du på www.rygge.kommune.no Telefon: 69 26 43 00

Lom

Vil du bli rektor i ein gjestfri og nyskapande nasjonalparkkommune?

Lom ungdomsskule, plassert midt i den idylliske nasjonalparklandsbyen Lom, har 100% ledig rektorstilling frå 01.08.2017.

Lom ungdomsskule er aktiv i skuleutvikling og har i seinare år hatt lesing, matematikk og vurdering for læring som satsingsområde. Elles er hovudfokus eit heilskapleg læringsmiljø, prega av tryggleik og trivsel. Skulen har gode resultat, m.a. ligg elevane på fylkestoppen i å gjennomføre vidaregåande opplæring. Skulen har 87 elevar. Rektor ved Lom ungdomsskule er også leiar for vaksenopplæringa som for tida har 35 elevar. Leiarteamet består av 100% rektor, 40% inspektør og 40% leiar for vaksenopplæringa. Rektor er med i administrasjonssjefen si leiargruppe.

For meir informasjon om stillinga kan de ta kontakt med rådgjevar oppvekst Herdis Kvamme Repp, mob. 976 67 744, eller adm.sjef Ola Helstad, mob. 971 61 865

Les meir på www.lom.kommune.no

**NES
KOMMUNE**
Ledig stilling

**Velkommen til
Nes-skolen!**

Fullstendig utlysning
og mer info finner du på
nes-ak.kommune.no

DYKTIG LÆRER? NES-SKOLEN TRENGER DEG!

Nes kommune satser på skolen. Barn og unges læring står i sentrum for vår virksomhet. Kontinuerlig utvikling og forbedring skal skape læring og glede i hverdagen. Vi har 8 barneskoler og 2 ungdomsskoler i kommunen.

Fra skoleåret 2017/2018 vil vi ha behov for et uspesifisert antall lærere i faste og midlertidige stillinger. Vi kan tilby:

- 4 års ansiennitet for nyutdannede lærere
- Gode kontaktlærertillegg
- Muligheter for relevant etter- og videreutdanning innenfor prioriterte områder
- God tilrettelegging for bruk av IKT i undervisningen
- God støtte og veiledning fra egen Pedagogisk tjeneste, både på system- og fagnivå

Du vil få mer informasjon om den enkelte skole, fagbehov m.m ved å gå inn på Nes kommunes/skolenes hjemmesider: <http://www.nes-ak.kommune.no>. Søkere oppfordres til å søke elektronisk via kommunens nettsider.

Søknadsfrist 13. februar 2017.

www.nes-ak.kommune.no | facebook

Velkommen til

Flesberg kommune

Oppvekst- og kulturetaten søker

Oppvekst- og kultursjef

Stillingen inngår i kommunens ledergruppe og er underlagt rådmannen.

Oppvekst- og kulturetaten består av ca. 90 årsverk, en budsjetttramme på ca. 60 mill. kr. og med følgende virksomhetsområder:

- Skole (Lampeland skole: 1. – 4. trinn, Flesberg skole: 5. – 10. trinn)
- Barnehage (3 barnehager)
- Kultur

Det er vedtatt bygging av ny skole/flerbrukshall med byggestart i 2017/2018 (1 – 10 skole).

For mer informasjon, kontakt rådmannen, tlf. 31022020/ 40008521 eller oppvekst og kultursjef, tlf. 31023031/ 41267947.

Søknadsskjema og fullstendig utlysning av stillingen, se vår webadresse: www.flesberg.kommune.no

Søknadsfrist: 13. februar 2017.

CICERO av

● Se flere ledige stillinger på Lærerjobb.no

Fyresdal kommune

Fyresdal kommune søker etter rektor i 100% stilling

frå 01.04.2017, id 435.

Rektor har hovedansvar for pedagogisk leing, personalleing og økonomi i skule, SFO og for tida i kulturavdelinga.

Fullstendig utlysning og elektronisk søknadsskjema finn de på kommunens heimeside

www.fyresdal.kommune.no

Kontaktperson for stillinga:

Kommunalsjef kultur og oppvekst Tron A. Støle,
tlf. 35067100 / 90853224.

Søknadsfrist: 12.02.2017

UTDANNING

Utgivelser
2017

Nr.	Materiellfrist	Utkommer
1	19. desember	13. januar
2	11. januar	27. januar
3	25. januar	10. februar
4	08. februar	24. februar
5	22. februar	10. mars
6	08. mars	24. mars
7	22. mars	07. april
8	05. april	28. april
9	26. april	12. mai
10	10. mai	26. mai
11	24. mai	09. juni
12	07. juni	23. juni
13	09. august	25. august
14	23. august	08. september
15	06. september	22. september
16	20. september	06. oktober
17	04. oktober	20. oktober
18	18. oktober	03. november
19	01. november	17. november
20	15. november	01. desember

Farsund er en kommune med ca. 9 700 innbyggere. Kommunen er en kystkommune og har en sterk historisk og næringsmessig tilknytning til havet. Kommunen har en rekke store og mellomstore industribedrifter og er i tillegg Agders største jordbrukskommune.

Det satses på skole i Farsund. Læringsmiljøet er viktig. Leseopplæring er av stor betydning for læring i alle fag. Realfagene skal satses på og kommunen har et godt samarbeid med industrien i kommunen. Vi trenger gode lærere i alle stillinger.

I Farsund kommune har vi fem kommunale skoler på grunnskolenivå med omtrent 1250 elever. Av disse er tre av skolene 1. til 7. -skoler og to 8. til 10. -skoler. I tillegg har vi også en egen enhet som driver med opplæring for voksne.

Hovedutlysning 2017/2018 for grunnskole og voksenopplæring

Fra 1.8.2017 kan det bli ledig et antall lærerstillinger innenfor grunnskole og voksenopplæring i Farsund kommune.

Fullstendig utlysningstekst og elektronisk søknadsskjema finnes på:

www.farsund.kommune.no

Søknadsfrist: 8.2.2017.

Masterstudium i barnehagepedagogikk og småbarnsvitenskap (0-3 år)

Ønsker du mer kunnskap om nyere småbarnsforskning?

Vi tilbyr landets eneste masterstudium med fokus på de yngste barna i barnehagen.

Søknadsfrist 1. mars!

Les mer om høgskolens studier og opptakskrav i studiekatalogen:

 hiof.no/studier

Terese Engdahl | studier-halden@hiof.no | 69 60 80 00

Nordisk Pensjonisttreff 2017

arrangeres i Kungälv like utenfor Göteborg, Sverige
12. juni – 16. juni 2017.

Läraryrket Sverige inviterer til Nordisk pensjonisttreff 2017, med ankomst Hotell Fars Hatt Kungälv, mandag 12. juni og avreise fredag 16. juni.

I programmet inngår utflukter blant annet til Kungälv kyrka, Tjörn med Nordiska akvarellmuseet, Göteborg med Botaniska trädgården og Tjolöholms slott i Kungsbacka. I tillegg båtture med M/S Karl Mikael Bellman på en tur i skärgården. Det vil også bli lagt opp til en økt med faglig informasjon om skole- og pensjonssystemet i Sverige.

Deltakeravgiften er for innkvartering i dobbeltrom er 6.000 SEK per person og i enkeltrom 6.800 SEK per person på Hotell Fars Hatt, Kungälv. I prisen inngår alle bussturer og all transport i forbindelse med de turer som blir arrangert. Det er også inkludert kost og losji for alle dagene.

I tillegg til prisene oppgitt over, kommer reise til og fra hotellet i Sverige. Det vil bli sendt ut informasjon om eventuell fellesreise fra Oslo senere. Det tas forbehold om eventuelle endringer i de oppgitte priser og det oppgitte program.

Skriftlig søknad må du sende innen 1. mars 2017 til Utdanningsforbundet. Enten som post til adresse: Postboks 9191 Grønland, 0134 Oslo Eller e-post til: per.satre@utdanningsforbundet.no

Husk å merke konvolutt/e-post med: Nordisk pensjonisttreff 2017, Sverige. I søknaden må du oppgi: Navn, adresse, alder, mobiltelefon, om du ønsker dobbeltrom eller enkeltrom, og eventuelle allergier. Den forutsettes at den enkelte deltaker kan ferdes rundt ved egen hjelp. Aktive i organisasjonen og nye deltakere vil kunne bli prioritert.

13.–15. MARS 2017

NOBELINSTITUTTETS LÆRERKURS: Nedrustning og opprustning i vår tid

Sted: Det norske Nobelinstituttet, Henrik Ibsens gate 51, Oslo
Målgruppe: Lærere i grunnskolen (8.-10. trinn) og i videregående skole som underviser i samfunnsfagene, men lærere med interesse for kurssets innhold oppfordres også til å søke.

Søknadsfrist er 15. februar – søknadsskjema på www.udf.no/nobel

Det Norske Nobelinstituttet har gjennom en årrekke kunnet tilby lærere et spennende fordypningskurs i aktuelle internasjonale spørsmål.

Årets lærerkurs har overskriften **Nedrustning og opprustning i vår tid** og belyser temaer som bl.a.: Atomvåpenenes rolle i russisk utenrikspolitikk, nedrustning i praksis – hva vet vi?, Amerika og atomvåpenenes opprustning i vår tid og kan atomvåpen ødelegge jorda?

Fordragsholdere på årets kurs er Pavel K. Baev, Geir Lundestad, Olav Njølstad, Gro Nystuen, Elin Enger, Ulf Sverdrup, Asle Toje og Øyvind Østerud. Foredragsholderne er fremtredende eksperter på sine respektive fagområder.

Praktisk informasjon og søknadskriterier på www.udf.no/nobel

Skolefrontens fond

Stipend, søknadsfrist 1. mars 2017.

Skolefrontens Fond stipend kan gis til følgende tiltak som fremmer fondets formål om toleranse, menneskeverd, selvstendighet og solidaritet:

- Pedagogisk forsøks- og utviklingsarbeid.
- Pedagogisk og faglig utviklingsarbeid knyttet til konkrete prosjekter.
- Kurs og studiereiser som har direkte tilknytning til pedagogisk eller faglig utviklingsarbeid.

Søknad skal skrives på eget skjema og ellers være i samsvar med statuttene for stipendordningen.

Solidaritetspris, søknadsfrist 1. april 2017.

Skolefrontens solidaritetspris skal fremme og underbygge formålet med Skolefrontens fond om å fremme demokratiske holdninger og verdier som toleranse, menneskeverd, selvstendighet og solidaritet som også dannet basis for lærernes kamp under okkupasjonen i 1940 – 1945. Prisen gis til personer, organisasjoner eller institusjoner som gjennom arbeid med konkrete prosjekter i skolen, eller med barn og ungdom, har bidratt til å fremme nasjonal og internasjonal forståelse og solidaritet, og motvirke utvikling og utbredelse av diskriminerende og rasistiske holdninger.

Nærmere informasjon og statutter for ordningene finner du på Utdanningsforbundet sine nettsider.

Har du spørsmål kan du ta kontakt med Per Sætre på telefon: 24 14 21 20 eller e-post: per.satre@udf.no

Endre Lien | Advokat i Utdanningsforbundet

FOTO OLAV HEGGØ/FOTOVISJON AS

Inntekt ved siden av uførepensjon. Etteroppgjør

Det ble innført nye uføreregler fra 1. januar 2015 i folketrygden (uføretrygd) og i tjenstepensjonsordningen (uførepensjon). De nye uførereglene innebar endringer både i vilkår, beregning og inntekt ved siden av.

Med de nye uførereglene ble systemet med såkalt etteroppgjør innført. Etteroppgjør betyr at dersom man er uføretrygdet og har inntekt ved siden av, vil Nav/Statens pensjonskasse/Kommunal Landspensjonskasse (KLP) hvert år regne ut om man har fått for mye eller for lite pensjon året før.

Reglene for etteroppgjør for uføretrygd/uførepensjon har sterke likhetstrekk med reglene for etteroppgjør for avtalefestet pensjon.

Mange har den senere tid mottatt etteroppgjør med krav om tilbakebetaling. Nav sendte etteroppgjør for uføretrygd for første gang høsten 2016. Statens pensjonskasse startet etteroppgjøret 17. oktober 2016.

Det er viktig å huske på følgende: For å sikre at du får riktig utbetaling av uføretrygd/uførepensjon må du melde fra når:

- du forventer å få en årsinntekt som er høyere enn inntektsgrensen
- årsinntekten endrer seg fra det man tidligere har meldt inn

Nav og Statens pensjonskasse/KLP har tilrettelagt ved at man på en enkel måte kan melde endringer i inntekt på MinSide.

Det foretas etteroppgjør uavhengig av årsaken til at det ble utbetalt for mye eller for lite uføretrygd/uførepensjon. Det er altså ikke nødvendig at det foreligger skyld, er gitt feilaktige opplysninger eller lignende for at Nav eller Statens pensjons-

kasse/KLP skal kunne foreta avregning.

Reglene om inntekt ved siden av uføretrygd fra folketrygden og uførepensjon fra tjenstepensjonsordningen, herunder etteroppgjør, er i kort-het som følger:

Folketrygden

Hvert år kan man tjene inntil beløpsgrensen på 0,4 G, i tillegg til forventet inntekt etter uførhet. Dette kalles inntektsgrense og er individuell.

Ved inntekt over inntektsgrensen beholdes en andel av uføretrygden. Hvor mye er individuelt, og avhenger av inntekt før uførhet og størrelsen på uføretrygden.

Utbetalingen av uføretrygden justeres altså ned når man tjener over inntektsgrensen, men samtidig vil totalinntekten øke. Innvilget uføegrad beholdes, uavhengig av hvor stor eller liten inntekt du har ved siden av.

Etteroppgjør

Viser skatteoppgjøret at man har hatt en annen inntekt enn den inntekten Nav brukte til å beregne utbetalingen av uføretrygden, får man i løpet av høsten et brev fra Nav med detaljer om etteroppgjøret.

Med arbeidsinntekt menes pensjongivende inntekt etter folketrygdlovens paragraf 3-15.

Har man fått utbetalt for lite uføretrygd, utbe-

tales beløpet som en engangssum. Har man fått utbetalt for mye uføretrygd, trekkes beløpet i fremtidige utbetalinger.

Tjenstepensjonen

Det ble fra 1. januar 2015 innført en inntektsgrense. Inntektsgrensen er den årlige arbeidsinntekten man kan ha før uførepensjonen blir redusert.

Etteroppgjør

Når skatteligningen foreligger, foretar Statens pensjonskasse/KLP et etteroppgjør for å sikre at uførepensjonen er beregnet ut fra inntekten man faktisk hadde samtidig med pensjonen.

Tjener man mer enn inntektsgrensen, beregnes et fradrag i uførepensjonen for den delen av arbeidsinntekten som overstiger inntektsgrensen. Med arbeidsinntekt menes pensjongivende inntekt etter folketrygdlovens paragraf 3-15 og inntekt av samme type fra utlandet.

Hvis inntekten utgjør mer enn 80 prosent av den samlede inntekten før uførhet, skal uførepensjonen stoppes.

Utdanningsforbundet har mer informasjon om uførereglene i folketrygden og tjenstepensjonsordningen på våre nettsider: <http://www.utdanningsforbundet.no/Hovedmeny/Lonn-og-arbeidsvilkar/Tema-A-A/Pensjon/>

Fra forbundet

● Utdanningsforbundet

Terje Skyvulstad | nestleder

FOTO TOM-EGIL JENSEN

Ulikhet og omfordeling

Jeg ønsker meg et samfunn hvor barn slipper å vokse opp i fattigdom. Vi vet i dag mye om hvor skadelig dette er for barn, og hvordan fattigdom påvirker barns livsutsikter. Når jeg stadig kommer tilbake til dette temaet, er det fordi jeg opplever at prinsippene mine krasjer i praktisk politikk. Og det gjør vondt.

Arbeiderpartiet vil gjøre ulikhet til et tema i valgkampen, og deler av nyttårsseminaret deres dreide seg om dette. På seminaret ble det bemerket at Norge nå har en arbeidsledighet som er om lag som i USA. Vi er likevel et samfunn med relativt små forskjeller, sammenliknet med USA. Under Obamas presidenttid økte antallet fattige med 3,3 millioner, og i dag lever svimlende 43 millioner mennesker under fattigdomsgrensa. Og dette skjer etter åtte år med en president, hvis viktigste ambisjon var å gi folk flest en hverdag med større tro på framtida og trygghet for jobb og velferd. Politikken til Obama har da også skapt mange flere arbeidsplasser og redusert arbeidsledigheten. Likevel øker fattigdommen og ulikheten. Hva slags krefter styrer denne utviklingen? Og hva slags politiske grep skal til for å redusere ulikhet?

Det er en internasjonal forståelse for at økte forskjeller er en trussel mot tillit og stabilitet i samfunnet, og at det bereder grunnen for politisk ekstremisme. Ett av FNs tre bærekraft-mål handler om å redusere forskjeller mellom fattige og rike. Det er imidlertid lang vei fra enighet om målet, til å finne de gode og effektive virkemidlene som skal bringe verden i riktig retning.

I en kommentarartikkel i Dagens Næringsliv 5. januar, pekte Kjetil Wiedswang på noen av dilemmaene ved politisk arbeid for større likhet. Han trakk fram kontantstøtte-debatten som et eksempel. Å fjerne kontantstøtten betyr å kutte overføringer til de som har minst. Og det er her vi kommer til det stedet hvor mine prinsipper krasjer i den praktiske politikken. Jeg

syns ikke det er greit å betale familier for å holde ungene unna barnehagen. Men kontantstøtten når fram til noen av de mest fattige familiene. De får 7000 kroner mer i måneden å klare seg på i et års tid. Det forandrer ikke livet deres, men det gir dem noen flere valg i den tiden de får støtte. Hadde jeg vært hundre prosent sikker på at det å fjerne kontantstøtten ville fått mødre ut i arbeid, hadde jeg uten å blunke sagt: Fjern kontantstøtten øyeblikkelig! Men jeg tror ikke det er så enkelt. Jeg tror et bortfall av kontantstøtte vil gjøre mange familier enda mer fattige.

Som borgere i et demokrati må vi anstrenge oss for å sette oss inn i politiske spørsmål. Det kan vi gjøre gjennom å engasjere oss i debatten som vil komme denne våren, i oppkjøringen til valgkampen. Som fagforeningsleder er jeg selvsagt opptatt av hvordan et regulert arbeidsmarked bidrar til både velferd og trygghet. Løsningen på økonomiske ulikheter kan ikke bare ligge i statlige overføringer til de som har for lite.

Klassekampen hadde i november flere artikler som beskriver hvordan det demokratiske partiet i USA på 1970- og -80-tallet forlot New Deal-politikken, som lå bak fremveksten av den amerikanske velferdsstaten. I stedet ble globalisering, deregulering og balanserte budsjetter partiets politikk. Kapitalmakten ble ikke lenger sett på som en trussel mot demokrati og arbeidstakerrettigheter. En av de store forskjellene på Norge og USA, er at vi i Norge fortsatt har et regulert arbeidsliv. Mange av de som har kommet i jobb i USA under Obama, er uorganiserte. De har lønninger det ikke går an å leve av, og de har urimelige vilkår.

I den kommende valgkampen vil debatten om ulikhet bli et tema. Det vil komme opp små og store forslag til ny politikk for Norge. Vi bør lytte nøye når partiene lanserer sine løsninger. Og vi må leve med dilemmaene. For det finnes ingen enkle løsninger - men noen er helt sikkert bedre enn andre.

«Det finnes ingen enkle løsninger - men noen er helt sikkert bedre enn andre.»

Tromsø:

– Vi tar Handals utfordring!

Tromsøs vikarierende ordfører Jarle Aarbakke (Ap) går også inn for minst 50 prosent barnehagelærere.

«Vil dere også gå inn for 50 prosent barnehagelærere?», spurte Utdanningsforbundets leder Steffen Handal nylig, etter at både Oslo og Bergen før jul gikk inn for at minst halvparten av barnehageansatte skal være barnehagelærere.

Svaret fra Tromsø kommer umiddelbart:

– Ja! Vi tar Handals utfordring med stor glede!

– Høye barnehageambisjoner

Vikarierende ordfører Jarle Aarbakke (Ap) forklarer hvorfor:

– Vi synes at det er viktig at minst 50 prosent av de ansatte i barnehagene er barnehagelærere. Vi har høye ambisjoner for hva vi mener en barnehage skal være.

– I desember vedtok kommunestyret en ny plan for barnehagene, hvor det står mye om kompetanseheving. Vi har allerede nær 40 prosent barnehagelærere i barnehagene våre, men vi synes 50 prosent er en viktig målsetting, forteller Aarbakke.

– Det viktigste skjer de første årene

I det ferske kommunestyrevedtaket heter det blant annet at «Barnehageeier vil gjennomføre kompetansehevingstiltak for alle ansatte», og med

et nært samarbeid med Universitetet i Tromsø regner ordføreren med at det er mulig å oppnå målet om 50 prosent barnehagelærere.

– Utfordringen er å få tak i nok kvalifisert personell, men vi har et høyt ambisjonsnivå og et tett samarbeid med universitetet her, som var det første i Norge med egen barnehagelærerutdanning. De kobler teori og praksis på en ny og bedre måte, etter mønster av Universitetsskolene, som vi innførte i min tid som rektor på UiT Norges arktiske universitet. Det vil være en kvalitetsutvikling for de som blir utdannet, de som utdanner og de som er i praksis i barnehagene, mener Aarbakke.

– Ja, og vi mener det beste vi kan gjøre er å skaffe våre barn den beste kvaliteten fra starten av. Vi vet nå mye om at det aller viktigste vi gjør for våre barns vekst og utvikling som menneske skjer veldig tidlig, med andre ord allerede i barnehagen.

Fornøyd Handal

Steffen Handal sier seg meget fornøyd med at Arbeiderpartiet i Tromsø snudde seg så fort rundt og tok utfordringen fra Utdanningsforbundet.

– Det er svært gledelig at Tromsø

Vikarierende ordfører i Tromsø, Jarle Aarbakke, er offensiv når det gjelder Tromsøs barnehager. FOTO FLICKR/MARIUS FISKUM, TROMSØ KOMMUNE

nå følger etter Bergen og Oslo og vil ha minst 50 prosent barnehagelærere. At de plukker opp hansken så fort, er ekstra gledelig.

– At Tromsø også signaliserer så

offensive mål i forhold til barnehagene er prisverdig. Jeg håper dette er noe øvrige norske kommuner merker seg og tar etter, sier Utdanningsforbundets leder.

Disse sidene er utarbeidet av kommunikasjonsavdelingen i Utdanningsforbundet.

Stortingets 870 millioner ga ik

Politikerne har brukt nesten en milliard kroner for å øke lærertettheten. I praksis har imidlertid lærertettheten blitt dårligere.

De to siste årene har Stortinget gitt 870 millioner kroner til kommunene for å øke lærertettheten på 1. til 4. trinn i grunnskolen. Disse pengene, som har vært øremerket, skulle tilsvare en økning på over tusen lærerårsverk.

– Noe har skjedd med pengene på veien. I realiteten har ikke skoleelevene fått den styrkede lærertettheten som de ble lovet, sier Utdanningsforbundets leder, Steffen Handal.

Flere elever, flere timer

I perioden fra skolestart høsten 2014 til høsten 2016 har det vært en økning i antall elever i grunnskolen, og det er blitt innført en ekstra time i naturfag. Dette tilsier at kommunene har vært nødt til å øke antall lærerårsverk, men kommunene har da også fått penger til dette gjennom det vanlige rammetilskuddet. Midlene til økt lærertetthet skulle komme på toppen.

– Vi har hatt en mistanke om at mange kommuner har kuttet i egen pengebruk etter at det kom ekstra statlige penger, og det har vist seg å stemme, sier Handal.

Utdanningsforbundet har nå brukt tall fra Grunnskolenes informasjonssystem (GSI) og justert disse

– **Stortingets bevilgninger** til økt lærertetthet har i liten grad gått til formålet, sier Utdanningsforbundets leder, Steffen Handal. FOTO: STIG WESTON

for økningen i antall elever og undervisningstimer.

– Tallenes tale er dramatisk. Elevene på 1. til 4. trinn skulle hatt 1000 flere lærerårsverk, men har i praksis bare fått 199, sier han.

I absolutte tall har det blitt 748 flere lærerårsverk på 1. til 4. trinn, men 549 av disse skulle kom-

met uansett – på grunn av økningen i elevtall og timer – for å holde det tidligere nivået. Derfor står vi igjen med en økning på bare 199.

Lavere lærertetthet

For grunnskolen sett under ett har lærertettheten blitt lavere enn før. Når vi tar hensyn til at det er

Barneforsikringen skårer høyt i test!

Barneforsikring kan utgjøre en viktig forskjell om barnet ditt blir alvorlig syk eller skadet. FOTO: STOCKPHOTO

Norsk Familieøkonomi testet nylig 12 barneforsikringer hos ulike selskaper. Nok en gang skårer Tryg/Utdanningsforbundet sin forsikring høyt! Det ble denne gangen ikke kåret en vinner, men de beste ble fremhevet. Vår forsikring har blitt kåret blant de beste flere år på rad.

De viktigste forskjellene mellom de ulike barneforsikringene er utbetaling om barnet ditt blir kritisk syk, skadet eller ufør. UDFs barneforsikring gir en erstatning på 500.000 kr ved minst 50 prosent varig uførhet. Som eneste forsikring gis det dagpenger

også utenom sykehusopphold. Det betyr at om barnet ditt sendes hjem fra sykehuset og trenger pleie hjemme, får du 400 kroner om dagen i ett år. Vår barneforsikring inneholder også uførekapital og koster kun 1212 kr i året. I testen er uførepensjon også tatt med, og dette kan du kjøpe som tillegg hos Tryg Forsikring. Husk at du som besteforelder kan kjøpe forsikring til dine barnebarn!

Les mer og bestill på udf.no/barneforsikring.

Ikke økt lærertetthet

blitt flere elever og flere undervisningstimer, ser situasjonen slik ut i perioden fra 2014/2015 til 2016/2017:

- Lærertettheten på 1.-4. trinn har økt med 199 lærerårsverk
- Lærertettheten på 5.-7. trinn er redusert med 280 lærerårsverk
- Lærertettheten på ungdomstrinnet er redusert med 99 lærerårsverk

For hele grunnskolen samlet sett er lærertettheten blitt redusert med det som tilsvarer 180 årsverk. Alle disse tallene gjelder for den ordinære undervisningen.

Kommunal handlefrihet

Utdanningsforbundets konklusjon er at de øremerkede pengene i hovedsak er blitt brukt til å dekke behovet for flere lærerstillinger på grunn av veksten i antall elever og antall timer. I tillegg har det vært en økning i ressursbruk til spesialundervisning og særskilt språkopplæring på 1. til 4. trinn, og pengene kan også ha blitt brukt for å dekke dette.

– Kommunene har ikke brukt pengene til det de var øremerket til. Hvordan kan regjeringen sitte og se på at dette skjer? Det kan virke som en del politikere er mer opptatt av å forsvare den kommunale handlefriheten enn å sikre opplæringen til barn og unge, sier Handal.

Behov for å lovfeste en minstenorm

Det er ikke første gang at midler til ekstra lærere forsvinner på veien. Også den rødgrønne regjering

gen bevilget penger som ikke kom elevene til gode slik de var ment. Utdanningsforbundet mener at denne praksisen viser hvor viktig en minstenorm for lærertetthet er.

– Kommunene kan kutte i alt som ikke er lovpålagt, og kvalitetskravene i skolen er diffuse. Nå er det på tide at vi får en norm for lærertetthet på hver skole, sier Handal.

Utdanningsforbundet ønsker en minstenorm for lærertetthet i grunnskolen som tilsvarer maksimalt 15 elever pr. lærerårsverk på 1.-4. trinn og maksimalt 20 elever pr. lærerårsverk på 5.-10. trinn på den enkelte skole.

Hva skjer videre?

I tida framover vil politikerne satse enda mer på tidlig innsats og økt lærertetthet, og Utdanningsforbundet mener det er prisverdig. På en pressekonferanse om PISA før jul sa kunnskapsminister Torbjørn Røe Isaksen følgende:

«For å fange opp de elevene som vi ikke har klart å fange opp til nå, og kanskje særlig rettet mot elever med minoritetsbakgrunn, så må vi styrke den tidlige innsatsen. Det er lagt inn penger – både fra regjeringen og etter budsjettforliket – til økt lærertetthet og sterkere innsats på 1. til 4. trinn. Til sammen vil det bli bevilget 1,3 milliarder kroner til flere lærere for de yngste elevene i 2017.»

– Spørsmålet er hva som kommer til å skje med disse pengene i praksis, sier Handal.

Bodil Nordbø kunne smile fornøyd med å bli Utdanningsforbundet medlem nummer 170.000 før jul.

FOTO MARIUS G. VIK

Feiret medlem nummer 170.000

Bodil Nordbø (26) er nylig utdannet logoped – og like ferskt medlem av Utdanningsforbundet. Hun ble til og med medlem nummer 170.000 i rekkene!

FAS-medlem Bodil Nordbø fra Finnøy utenfor Stavanger jobbet i Ullensaker kommune og ble fort medlem av Utdanningsforbundet da hun begynte i ny jobb etter sommeren. Sammen med blomster, kake og Utdanningsforbundets egen ryggsekk, fikk hun også reiseforsikring for å markere at hun var blitt medlem nummer 170.000.

Det er bare to år siden Utdanningsforbundet, Norges nest største fagforening, rundet 160.000 medlemmer. Nordbø ble nummer 170.000, og ved nyttår var det 170.075 medlemmer i Utdanningsforbundet.

Konferanse

Utenforskap i det flerkulturelle Norge

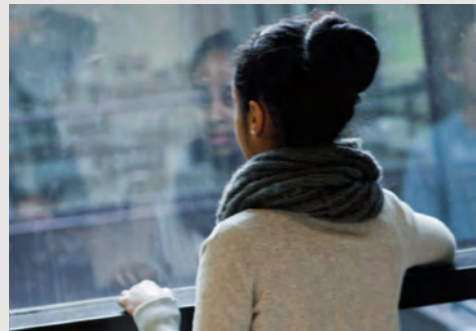
6.-7. mars inviterer vi i samarbeid med KLM-Lahnstein til en ny spennende konferanse i vår serie om «Utenforskap». Denne gangen er temaet det flerkulturelle Norge. Anerkjennelse er avgjørende for en god inkludering i samfunnet. Samtidig er mange opptatt av radikaliserings, men hva er radikaliserings, og hvorfor oppstår dette fenomenet? Flere mener at utenforskap, krenkelser og ekskludering skaper grobunn for parallelle samfunn, noe som igjen fører til radikaliserings.

Hva kan vi gjøre for å unngå slike tendenser og løfte fram respekt, toleranse og et godt flerkultu-

relt samfunn til beste for oss alle? Utfordringen blir hvordan ansatte i skole-, helse og sosialsektor skal forholde seg til dette.

Konferansen holdes i Lærernes hus i Oslo. Foredragsholdere er Abdullahi Mohamed Alason, Odin Lysaker, Leoul Mekonen, Ariana Guilherme Fernandes, Olav Elgvin, Bjørn Ekren, Cathrine Moe Thorleifsson og Lars Gule.

Les mer på www.udf.no/kurs

«Hvordan opplever innvandrere å være «utenfor»?

FOTO OLE WALTER JACOBSEN

ARBEID MED ORD

www.arbeidmedord.no

Tlf.: 380 33 002 Epost: sven@arbeidmedord.no

LESETRENING

REPETERT LESING 8-15

Passer best på 7. og 8. trinn

To nivå. 80 leseøker

8–11 BM og NN

12–15 BM (NN kommer)

Digital utgave

NYHET

REPETERT LESING 1-7 OG A-E

Heftene A–E passer best på 1. og 2. trinn

Heftene 1–3 passer best på 3. og 4. trinn

Heftene 4–7 passer best på 4.–7. trinn

To nivå

BM og NN

Digital utgave

LESESTRATEGIER 1-4 - FAGTEKSTER

Passer best på 4.–6. trinn. Brukes også i tilpasset opplæring på 7. trinn, u.skole, vgs og vo. Tre nivå.

BM/NN

Digital utgave

JEG VIL LÆRE Å LESE 5-8

Beregnet på 2. trinn, men brukes også på

3.–5. trinn

Innholdsforståelse

4 hefter.

BM/NN

BARN UNGDOM VOKSNE

REPETERT LESING 18-21

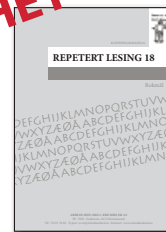
Passer best på 8.–10. trinn. Kan også brukes på 7. trinn, vgs og vo.

To nivå. 39 leseøker

BM (NN kommer)

Digital utgave

NYHET

OPPGAVEMIKS ARTIKLER 1-6

Repetert lesing av 72 fagtekster. Passer på 7. trinn, u.skole, vgs og vo. To nivå.

BM og NN. Digital utgave

Øyer ungdomsskole, 9. trinn:

Tekstheftene Artikler 1–6 i serien Oppgavemiks har vært et vidunder-redskap for å forbedre leseferdigheten til elever på 9. trinn (Sundby / Andresen).

HELHETSLESING ABCDEF

Heftene ABC er for spesialunderv.

Heftene DEF passer på 6. og 7. trinn, u.skole, vgs og vo.

Kun BM.

Digital utgave.

15 LETTLESTBØKER M/OPPGAVESAMLING

Passer best på 1.–6. trinn.

Tre nivå. Tre fyldige oppgavesamlinger m/ digital utgave.

BM og NN

Ypperlig for lese- og skrivekurs

PRISER: Oppgavemiks artikler, alle repetert lesing, Lesestrategi 1–4: kr 450,- pr. hefte + mva.

Helhetslesing ABC kr 300,- pr. hefte + mva. (utgis kun digitalt) DEF kr 380,- pr. hefte + mva.

Lettlestbøker kr 40,- pr. bok. Oppgavesamlinger kr 480,- pr. hefte + mva.

Jeg vil lære å lese 5–8 kr 50,- pr. bok

NB! Alle hjelpemidlene unntagen lettlestbøkene og Jeg vil lære å lese 5–8 er kopieringsoriginaler.

www.arbeidmedord.no